

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 59.

Lördagen den 9 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner:

angående användande af viss del af den s. k. Djurgårdsfonden för utförande af byggnads- och reparationsarbeten vid Haga och Ulriksdals slott; samt

angående bemyndigande att af det för år 1909 beviljade polis-anslaget använda visst belopp under år 1908.

§ 2.

Efter föredragning hänvisades till konstitutionsutskottet herr K. A. Staaffs *m fl.* å kammarens bord hvilande motion, n:o 332.

§ 3.

Till afgörande förelåg konstitutionsutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14, dels ock väckt motion om ändring af 4 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen.

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat Kungl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna proposition, n:o 132, med förslag till ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14.

I sammanhang med förenämnda proposition hade utskottet till behandling förehått en inom Första Kammaren af herr K. H. Bergendahl väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 43, däruti hemställts,

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

att Riksdagen måtte för sin del antaga såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till lydelse af § 9 mom. i tryckfrihetsförordningen:

Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet säljer eller annorledes sprider skriften, straffes med böter från och med femtio till och med femhundra kronor eller fängelse i högst sex månader.

Utgifver någon, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet ånyo af trycket sådana stycken af skriften, som föranledt kvarstaden, straffes som ofvan sägs, och gälle i fråga om ansvar för den nya skriftens innehåll hvad om tryckt skrift i allmänhet i denna lag stadgas.

Utskottet hemställde:

1:o att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14:

§ 4.

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar eller med fängelse från och med en månad till och med ett år. Samma lag vare, där någon med vetskap om att tryckt skrift förklarats konfiskerad utsprider eller låter utsprida skriften.

Hvad nu är stadgadt äge ej tillämpning i det fall, att ansvar äger rum enligt 14 mom. denna §.

Rubbning af kvarstad, som ej innefattar straffbart utspridande, umgälles enligt allmän lag.

13:o. Vid sådan afdelning af krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot, äge jämväl högste befälhafvaren den rätt att förordna om indragning, hvarom i 12 mom. sägs; och förhållas med pröfning, huruvida förordnandet skall äga bestånd, på sätt där är stadgadt.

14:o. Den som, medan sådant förordnande om indragning af skrift, hvarom nu sagts, är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, straffes, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, efter nämnda lag, men eljest med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar eller fängelse från och med en månad till och med ett år.

§ 5.

10:o. Om laga domstol för åtal å förbrytelse, som omförmäles i 4 § 9 mom., så ock för åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon, som ej lyder under strafflagen för krigsmakten, gälle hvad i allmän lag sägs.

Åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon, som lyder under strafflagen för krigsmakten, skall tillhöra krigsdomstols upptagande; och tillämpas i ty fall hvad om rättegången vid sådan domstol är eller varder stadgadt, dock att underställning alltid skall äga rum på sätt förut är sagdt; och

2:o) att herr Bergendahls motion, n:o 43, måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under punkten 1:o).

Reservationer hade emellertid afgifvits af:

herr *Staaff*, med hvilken herrar *af Callerholm*, *Beckman* i Djursholm, *Ericsson* i Vallsta, friherre *Bonde* och *Kvarnzelius* instämt och som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, i anledning af densamma jämte den af herr Bergendahl i ämnet väckta motion, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14:

§ 4.

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar eller med fängelse från och med en månad till och med sex månader. Samma lag vare, där någon med vetskap om att tryckt skrift förklarats konfiskerad utsprider eller låter utsprida skriften.

Hvad nu är stadgadt äge ej tillämpning i det fall, att ansvar äger rum enligt 14 mom. denna §.

Rubbning af kvarstad, som ej innefattar straffbart utspridande, umgälles med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar.

13:o. Vid sådan afdelning af krigsmakten, som för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot, äge jämväl högste befälhafvaren den rätt att förordna om indragning, hvarom i 12 mom. sägs; och förhålles med pröfning, huruvida förordnandet skall äga bestånd, på sätt där är stadgadt.

14:o. Den som, medan sådant förordnande om indragning af skrift, hvarom nu sagts, är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid afdelning af krigsmakten, som för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot,

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.

(Forts.)

straffes, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, efter nämnda lag, men eljest med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar eller fängelse från och med en månad till och med sex månader.

§ 5.

10:o. Om laga domstol för åtal å förbrytelse, som omförmäles i 4 § 9 mom., så ock för åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon, som ej lyder under strafflagen för krigsmakten, gälle hvad i allmän lag sägs.

Åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon, som lyder under strafflagen för krigsmakten, skall tillhöra krigsdomstols upptagande; och tillämpas i ty fall hvad om rättegången vid sådan domstol är eller varder stadgadt, dock att underställning alltid skall äga rum på sätt förut är sagdt.

Herr *O. Berger*, som instämt i den af herr Staaff afgifna reservation, i hvad densamma afsåge § 4 mom. 13; och

herr *Ahlstrand*, som ansett, att de i § 4 mom. 9 och 14 föreslagna straffmaxima bort begränsas på sätt i herr Staaffs reservation förordats.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af:

Herr Staaff, som anförde: Herr talman! Som kammaren torde finna, afser den kungl. propositionen icke egentligen ett enda, sammanhängande ämne, utan dels en ändring i nuvarande bestämmelser rörande brytande af kvarstad i tryckfrihetsmål och dels ett par tillägg till de ändringsförslag i tryckfrihetsförordningen, hvilka vid 1906 års riksdag förklarades hvilande.

I fråga om det moment, som rör brytandet af kvarstad, eller § 4 mom. 9 af tryckfrihetsförordningen, så har jag m. fl. afgifvit en reservation, däri vi dock icke haft annan anmärkning att göra, än att det straff, som i detta moment bestämmes, synt oss onödigt högt tilltaget. I motiveringen härför åberopar föredragande statsrådet — herr justitieministern — 1887 års utförliga kungl. proposition i ämnet, hvilken som bekant innehöll ett mycket omsorgsfullt utarbetadt förslag, som dock, med hänsyn till att den då församlade riksdagen sedermera upplöstes, aldrig hann blifva föremål för någon pröfning af Riksdagen. Men i *den* propositionen var straffet för samma förseelse satt till fängelse i högst 6 månader, såsom maximum, under det att uti den nu föreliggande propositionen straffskalan är föreslagen till att kunna uppgå ända till ett års fängelse. Det är som sagdt denna straffsats, som synt oss alltför hög, och då densamma icke på något sätt blifvit af herr statsrådet motiverad, så hafva vi reservanter föreslagit, att straffmaximum sättes till detsamma som i 1887 års kungl. proposition, således till 6 månaders fängelse. Däraf följer gifvetvis en ändring i tredje punkten af samma moment 9, hvilken punkt rör »rubbning af kvarstad, som ej innefattar straffbart utspridande», en förseelse, som

vi anse kunna försonas med böter. Dessa äro de enda ändringar, som vi reservanter föreslå beträffande moment 9.

Moment 13 innebär, att den indragningsmakt, som enligt 1906 års hvilande förslag skulle komma att införas men som enligt samma förslag skulle utöfvas af chefens för justitiedepartementet ombud, skulle få utöfvas jämväl af högste befälhafvaren »vid sådan afdelning af krigsmakten som ställes eller är ställd på krigsfot». Vi hafva trott — och haft anledning tro — att med detta uttryck i propositionen afsåges endast sådan mobilisering, som företages, då det är fråga om att skydda rikets neutralitet eller att afvärja befarade eller hotande angrepp, således vid hvad jag vill kalla krigsmobilisering. Vid sådant förhållande hafva vi ansett lämpligt, att ett förtydligande gjordes; vi hafva nämligen tänkt oss ett inskjutande af orden »för annat ändamål än öfning», hvarigenom början af mom. 13 skulle få följande lydelse: »Vid sådan afdelning af krigsmakten, som för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot», etc. Denna formulering är alldeles lika med den, som regeringen använt i sin proposition med förslag till ny strafflag för krigsmakten. Nu har jag emellertid erfarit, att detta vårt antagande skulle utgöra ett misstag och att regeringens mening verkligen skulle vara, att en sådan indragningsmakt borde införas äfven vid rent fredliga mobiliseringar. Detta hafva vi ansett fullkomligt obehöfligt; vi kunna icke finna något större skäl för införandet af denna extra ordinära militära makt vid fredliga mobiliseringsöfningar än vid vanliga fredsöfningar, och vi komma således att yrka bifall till momentet i den af oss föreslagna formuleringen.

Moment 14 slutligen innehåller det tillägget till det från år 1906 hvilande förslaget, att »den som, medan sådant förordnande om indragning af skrift, hvarom nu sagts, är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften» etc. skall dömas till straff, hvilket enligt propositionen kan gå ända till ett års fängelse. Vi för vår del hafva icke trott, att det vore vare sig nödvändigt eller lämpligt att införa en sådan brottskonstruktion och därpå grundade straffbestämmelser. Då man vid 1906 års riksdag föreslog moment 12 — till hvilket detta mom. 14 skulle utgöra en komplettering — hvilket tolfte moment afser, att äfven sådana skrifter, som icke kunna anses för brottsliga, skulle kunna få indragas, såsom skadliga för manskapet, så skedde detta under fullt medvetande därom, att detta kunde i ett och annat fall komma att medföra, att icke blott icke brottsliga, utan äfven fullkomligt oskyldiga skrifter skulle kunna blifva indragna. Detta kunde helt och hållet undvikas, enär man för att vinna det efter min tanke nödvändiga och goda ändamålet ovillkorligen måste göra formuleringen så vidsträckt och så pass obestämd, som fallet nu blef med nämnda mom. 12. Men man ansåg sig i allt fall kunna gå med på detta, så snart man endast höll sig vid den blotta indragningsfrågan och så snart man således icke försökte att på grundvalen af denna något obestämda formulering tillskapa ett brott, utan i stället blott sade: vederbörande — som ju skulle vara chefens för justitiedepartementet ombud — må verkställa indragning af den och den skriften och sedan får saken underställas tryckfrihetskommittéerade — hvarmed man ansåg sig skola vinna en viss grad af

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

icke

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

ytterligare säkerhet. Men att bygga själfva konstruktionen af ett brott på denna grundval, det måste vara i hög grad motbjudande. Det måste vara motbjudande att tänka sig, att personer skulle kunna insättas i fängelse på den grund, att de till andra lämnat ut en skrift, hvilken sedermera befinnes vara af alldeles oskyldigt innehåll och hvilken kanske af ren omdömeslöshet, för att icke säga enfald, blifvit indragen.

Det är ju öfver hufvud icke så tilltalande att föreslå eller vara med om denna indragningsmakt. Men såsom densamma från början anordnades, ansåg man den icke kunna medföra någon större skada, och för öfrigt var den enligt min tanke absolut nödvändig, ty man måste ävägbringa en anordning, som häjdade och hämmade den växande floden af ytterligt upphetsande militärfientliga skrifter. Men då kunde för denna lagändring en mycket omfattande erfarenhet åberopas; då ingingo från militära håll lifliga och energiska framställningar, som verkligen ådagalade, att en ändring var nödvändig. Nu vill jag fråga: hvad har nu egentligen skett, och hur är det möjligt, att denna komplettering i bestämmelserna nu skulle vara så nödvändig? Lagen har ju ännu icke ens trädt i kraft, ja, den är ännu icke ens definitivt beslutad af Riksdagen. Huru kan det då vara möjligt att tala om någon erfarenhet, som gjort detta tillägg nödvändigt? Men jag tror, att man nog kan gå ännu ett steg längre och säga, att man redan nu kan inse, att en sådan komplettering aldrig någonsin blir nödvändig. Ty vi måste betänka, att, när ett förordnande skett angående indragning, befälhafvaren ju har i sin makt och myndighet att beordra huru många underbefäl, han behagar, att se till, att, om någon skrift i alla fall sprides, densamma skall beslagtagnas. Med den oerhörda koncentration, som gör sig gällande på det militära området, och så fullkomligt, som befälet där har hand öfver allt hvad som där försiggår, kan jag icke fatta, att icke detta skulle vara fullkomligt tillräckligt. Däremot fruktar jag, att det skulle blifva ganska otillfredsställande i många fall, om denna lagbestämmelse blefve införd. Ty meningen med hela denna sak, meningen med införande af indragningsmakt i dylika fall, var ju den, att man därigenom skulle kunna hindra massspridning af skrifter. Däremot skulle följderna af denna lagbestämmelse kunna bli den, att utan någon som helst massspridning, utan någon som helst ond afsikt, en person blefve lagförd och dömd enligt detta lagrum. En indragning af en skrift kan ha skett. En beväringsyngling, som haft ett exemplar af skriften i sin kappsäck, kan ha blifvit förvånad öfver, att skriften indragits. — Den kan vara helt oskyldig. — Han visar den för en kamrat och frågar: »Begriper du, att den kunde indragas?» Ja, då blir han ögonblickligen åtalad, det blir process, han ställes inför krigsrätt och dömes. Föga betryggande synes mig också den utsikten vara, som herr justitieministern gifver i sin motivering, då han säger:

»Anmärkas må, att den vetskap om indragningsbeslutet, som skulle utgöra villkor för utspridares straffbarhet, lärer i fråga om krigsmanskapet få anses förefinnas, om befälhafvaren vid den trupp, till hvilken utspridaren hör, kungjort förordnandet på sätt i allmänhet äger rum med gifna order».

Det är gifvet, att, om detta förslag skulle upphöjas till grundlag, denna del af motiveringen helt säkert skulle komma att spela stor roll för krigsrätterna, och då skulle således personer kunna dömas, oaktadt de alls icke ägt någon vetenskap om indragningen; de skulle anses ha ägt vetenskap därom, när ordern kommit ut. Ingen skulle taga hänsyn till, om de varit borta och icke hört ordern; de skulle i alla fall anses ha vetenskap därom. Kan detta verkligen vara att införa rättvisa?

Vi ha i vår hastigt formulerade reservation framhållit, att i tryckfrihetsförordning redan förefinnes ett stadgande om en indragningsmakt, som har någon likhet med den, hvarom 1906 års hvilande förslag innefattar bestämmelse. Det är den indragningsmakt, som Konungen har i sin hand, då en skrift anmäles från främmande makts sändebud för att på något sätt vara af betänkligt innehåll gent emot en eller flere främmande makter. Då kan också en indragning ske. Men där har man icke konstruerat något sådant brott, som man nu vill tillskapa, om någon spridning trots indragningen sker, och detta oaktadt det i detta fall är Kungl. Maj:t själf, som förordnar om indragningen. Detta synes oss i alla fall vara en riktig princip, att, när man beviljar indragning af en skrift, utan att densamma behöfver vara brottslig, man bör, om möjligt, stanna vid denna punkt och icke gå vidare.

Hvad jag nu sagt rör förhållandet i fredstid. Reservanterna hafva däremot, då det rör verkliga krigstillfällen, icke, ehuru de knappt äro öfvertygade om, att en sådan bestämmelse som den föreslagna då är alldeles nödvändig, velat föreslå någon ändring i detta 14 moment för sådana tillfällen. Då är det ju mycket, som ovillkorligen måste te sig annorlunda än i fredstid, och då måste ock lagstiftning och lagskipning bli i viss mån en annan. Och därför ha reservanterna ansett, att ändringen må gälla för sådana tillfällen. Men mot utsträckningen däraf till fredstillfällen ha reservanterna, utom det skäl jag nu anfört, ännu ett att åberopa. Vi ha ännu en högst otillfredsställande militär rättegångsordning, och vi ha ännu icke sett skymten här i Riksdagen af en ny lag om den militära rättegångsordningen. Synes det icke då vara bra olämpligt att införa ett nytt brott, hvars bedömande är af den grannliga art, som här är i fråga, utan att invänta den militära rättegångsordning, hvaraf vi vänta oss så väsentliga förbättringar? Det synes mig vara alldeles gifvet, att detta är ett skäl, som också bör tala mot propositionen och till förmån för reservationen i detta fall; och jag anhåller att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Albert Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att för en stund få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för denna fråga, som jag anser vara ganska viktig. Jag kan tyvärr icke lofva att bli så kortfattad, som jag skulle önska, ty jag måste beröra flera olika ämnen.

Jag vill först uppehålla mig vid den föreslagna straffsatsen, mot hvilken herrar reservanter gjort anmärkning. Till en början bör jag då anmärka, att bestämmandet af en straffsats naturligtvis alltid är något diskretionärt och i många fall kan vara en smaksak. Emeller-

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.*

*10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.*

(Forts.)

tid har Kungl. Maj:t i sitt förslag alldeles icke tagit till på en höft, utan, efter hvad jag tror, haft ganska goda grunder för det förslag, som framstälts.

Utgångspunkten för Kungl. Maj:ts förslag har varit stadgandet i 10 kap. 21 § strafflagen. Detta lagrum belägger med straff den, som bryter offentlig myndighets insegel, hvarmed saker eller skrifter till slutna äro, eller den, som rubbar lös egendom, som är satt i kvarstad eller utmätt, och utgör straffet böter eller fängelse i högst 6 månader. Samma straff drabbar — enligt nuvarande tryckfrihetsförordning — den, som rubbar kvarstad å skrift, utan att försäljning eller utspridande af skriften skett. Denna straffsats är bibehållen i Kungl. Maj:ts förslag, sista punkten.

Nu bör emellertid ett rubbande af kvarstad, som består däruti, att man sprider skriften, straffas strängare än nyssnämnda brott. Där-om äro reservanterna också alldeles ense med mig. Kungl. Maj:t har för att tillgodose detta kraf höjt maximum för utspridandet af kvarstadsbelagd skrift till fängelse i ett år, hvilket synes mig vara en jämförelsevis måttlig höjning.

Reservanternas förslag innebär enligt min mening en anmärkningsvärd oegentlighet. De hafva satt straffmaximum för utspridande af skrift till fängelse i 6 månader. Men då de gå med på, att den, som bryter kvarstad utan spridande af skriften, bör straffas lindrigare, komma de konsekvent till det förslag, som också af dem framstälts, nämligen en nedsättning af straffet till endast böter för den, som bryter kvarstad å en skrift utan att tillika sprida densamma. Här af blir då följdén, att den, som så bryter kvarstad å skrift — jag tänker mig exempelvis, att myndigheterna hafva satt sigill på den upplaga, som anträffats, eller tagit upplagan i förvar — skall straffas endast med böter, under det att den, som tager bort sigill på utmätt lös egendom, kan straffas med fängelse. Är detta rimligt? För min del kan jag icke finna något giltigt skäl till ett sådant afvägande af straffsatserna.

Men det finnes också andra jämförelsepunkter, som tala för Kungl. Maj:ts förslag: till en början det straff, som för närvarande gäller. Det stadgas i tryckfrihetsförordningen, att den, som sprider kvarstadsbelagd skrift, han är till »samma ansvar som författaren» förvunnen och skall »umgälla förbrytelsen efter enahanda grunder». Detta straff — författareansvaret — blir naturligtvis i regel vida strängare än det, som nu är ifrågasatt, så att i jämförelse med nu gällande lag innefatta de af Kungl. Maj:t föreslagna straffsatserna en väsentlig lindring.

Men jag vill gå vidare. Det brott i allmän lag, som kommer närmast hvad man nu vill kriminalisera, är utan tvifvel det, som omhandlas i 10 kap. 14 § strafflagen. Denna § handlar om uppmaning till våld å person eller egendom eller till annat brott; om prisande af brottslig handling i syfte att förleda till brott, och om förledande på annat sätt till ohörsamhet mot lag och laga myndighet. Funnes nu icke gällande tryckfrihetsförordning, så skulle utan tvifvel det uppträdande, som nu faller under 4 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen, i de allra flesta fall komma att bedömas efter 10 kap. 14 § allmänna strafflagen: Men den normala latituden i 10 kap. 14 § strafflagen är

böter eller fängelse intill två år — i försvårande fall kan straffet uppgå till straffarbete i fyra år. Det synes mig då ingalunda kunna betecknas som för strängt, om man för de svåraste fallen enligt 4 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen kan komma upp till hälften af den straffsats, som är den normala i 10 kap. 14 § strafflagen. Snarare skulle jag hafva väntat mig en anmärkning i motsatt riktning.

Reservanterna hafva vidare åberopat 1887 års förslag och att däri upptagits en straffsats med maximum af fängelse i 6 månader. Ja, mina herrar, det är riktigt. Men det har händt mycket sedan 1887. Den anarkistiska agitationen var då så godt som okänd och det hänsynslösa arbetet på undergrävande af samhällets grundvalar hade då icke heller tagit den form eller den intensitet, som det nu gjort. Att ett kraftigare skydd för samhället i dessa hänseenden är nödvändigt, *det* ha de lagstiftande makterna själfva erkänt, då de vid riksdagen 1906 antogo en ändrad lydelse just af det lagrum, som jag förut åberopat, nämligen 10 kap. 14 § strafflagen. Detta lagrum fick då en vidsträcktare räckvidd och en skärpt straffsats. Mina herrar, samma skäl, som talade för att 1906 ändra och höja straffsatsen i 10 kap. 14 § strafflagen, samma skäl tala för den höjning af straffmaximum, som Kungl. Maj:t nu föreslagit, jämfördt med hvad som var ifrågasatt 1887.

Jag går nu till den del af förslaget, som handlar om att högste befälhafvaren skulle hafva rätt att förordna om indragning af skrift vid sådan afdelning af krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot. Reservanterna anmärka, att detta stadgande, såsom det är affattadt, kan afse — och äfven afser — försöksmobilisering. I detta gifver jag reservanterna rätt. Som stadgandet är skrifvet, kan det nog icke tolkas på annat sätt, än att det gäller äfven försöksmobilisering. Däremot afser det *icke* de vanliga fälttjänstöfningarna och hvad som därmed äger sammanhang. Jag vill erinra om stadgandet i värnpliktslagens 29 § sista stycket, som handlar om inkallelse till tjänstgöring. Där angifves, huru sådan inkallelse skall verkställas, då det är fråga om krig, och så fortsattes det: »Enahanda förfarande iakttages vid inkallelse till annan tjänstgöring, som kan varda i särskild lag föreskrifven mobiliseringsöfning.» Det framgår häraf, att en försöksmobilisering måste föregås af ett beslut af Konung och Riksdag. Det kräfves en lag. Stadgandet kommer således till tillämpning allenast för det speciella fall, att Konung och Riksdag hafva beslutat en försöksmobilisering. Och att det bör gälla vid en sådan, därtill anser jag det goda skäl finnas. Om nämligen ett inskridande af den art, hvarom nu är fråga, öfver hufvud taget skall äga rum, bör det ske snabbt. Under de vanliga, ordinära förhållandena finnes chefens för justitiedepartementet ombud tillgängligt, vanligen i närheten af den plats, där regementet är förlagdt. Man vet, hvar han finnes, och det är lätt att träffa honom. Men förhållandet ställer sig annorlunda, då det är fråga om en försöksmobilisering. Den kan anordnas i en aflägsen landsort, där det är långt till ombudet. Och under sådana förhållanden uppkommer en tidsutdräkt, som om möjligt bör undvikas. Någon rätt för chefen för justitiedepartementet att förordna ambulerande ombud, som följer med en försöksmobiliserad truppafdelning, finnes icke. Vid sådant

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

förhållande anser jag för min del det vara helt naturligt, att i detta extra ordinarie fall högste befälhafvaren tillägges den rätt, som äfven reservanterna vilja gifva honom under krig. Jag vill i denna punkt särskildt betona, att det alltjämt är samma myndighet, som skall definitivt besluta, huruvida indragning skall äga rum eller icke, nämligen tryckfrihetskommittéerna. Det är alltså icke fråga om annat än ett interimistiskt förordnande, som gäller från det skriften antreffades tills tryckfrihetskommittéernas beslut hinner anlända. Och det anser jag icke olämpligt.

Jag öfvergår nu till den tredje af reservanternas anmärkningar, den otvifvelaktigt viktigaste i afseende å detta förslag. Kungl. Maj:t har föreslagit, att sedan ombudet funnit en skrift anarkistisk och på sådan grund förordnat om dess indragning, så skulle den vara underkastad straff, som därefter sprider skriften vid trupp eller fartyg, med vetskap om det meddelade förordnandet. Den civile skulle straffas efter bestämmelsen i grundlagen och den militäre efter hvad som i strafflagen för krigsmakten kunde komma att stadgas. Jag vill härvid anmärka, att man tänkt sig, att strafflagen för krigsmakten i detta afseende skulle innehålla disciplinstraff, möjligen med något högre straffmaximum, och att fallet skulle jämföras med annan olydnad mot befällets befallningar. Reservanterna vilja nu arböja alltydlig bestraffning för sådan spridning af skrift, då det sker under fredstid. De anse själfva indragningsrätten vara nog; därmed må vi låta oss nöja.

Såsom skäl för denna sin ståndpunkt hafva reservanterna först åberopat analogien med 5 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen eller det stadgande, som handlar om skrift, hvilken indrages därför, att främmande makts sändebud eller regering anmält, att den kan försaka missämja med främmande makt. En sådan skrift kan indragas af Konungen. Och något straff för spridning af densamma stadgas icke i tryckfrihetsförordningen. Detta är sant, men för min del ser jag saken från en annan synpunkt än den ärade reservanten gjort. Jag uppfattar detta såsom en brist i tryckfrihetsförordningen. Om nämligen lagen stadgar, att en tryckt skrift af en eller annan grund icke får spridas, och om vidare lagen medgifver, att utaf sådan anledning skriften får utaf offentlig myndighet tagas i beslag, så synes det mig gifvet, att lagen icke heller bör med likgiltighet åse, att detta dess uppsåt omintetgöres, och att skriften det oaktadt sprides. Det borde alltså enligt mitt förmenande finnas ett straff äfven för spridande af skrift, som afses i 5 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen. Emellertid är det nu så, att detta moment har funnits i tryckfrihetsförordningen ända sedan 1812 oförändradt med allenast det undantag, att ordet justitiekanslern på 1840-talet utbyttes mot justitieministern. Att man vid den första redigeringen icke hade sin uppmärksamhet riktad på behovet af en straffbestämmelse i detta hänseende, det synes mig verkligen icke synnerligen underligt, om vi taga hänsyn till alla de många andra brister, inkonsekvenser och oegentligheter, som tryckfrihetsförordningen redan från början hade och som den ännu i denna dag har. Sedan dess har mig veterligen detta stadgande aldrig varit tillämpadt, och någon anledning att företaga

revision af författning i denna del har således icke förekommit. För öfrigt vill jag påpeka, att det är en stor skillnad i faran af skriftens spridning i det ena fallet och i det andra. I det fall, som omtalas i § 5 mom. 13 tryckfrihetsförordningen, tages hela den inom landet befintliga upplagan i beslag, och därigenom varder den till största delen oskadliggjord. Här åter är icke fråga om att taga i beslag annat än de exemplar af skriften, som anträffas å fartyg eller vid militära förband. Skriften får i öfrigt obehindradt spridas inom landet. Det finnes sålunda ständigt tillgång till exemplar, som ytterligare kunna kastas in bland militärerna.

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom. 13
tryckfrihetsför-
ordningen
m. m.*

(Forts.)

Men, säga reservanterna, det är icke visadt, att det finnes något behof af det nu ifrågasatta stadgandet. Hela saken har ju ännu icke varit tillämpad. Befälet har i sin makt att taga dessa skrifter i förvar, och därmed kan man reda sig. Jag vill häremot säga, att saknaden af straffskydd i detta fall måste hafva en ytterst menlig inverkan på den militära disciplinen. Låt mig taga ett exempel. En värnpliktig får sig tillsänd en packe anarkistisk litteratur och delar ut den på regementet. Detta är emellertid icke belagdt med något straff och skulle ej heller blifva det enligt de nu föreslagna stadgandena. Så lägger befälet beslag på skriften och anmäler den hos ombudet, som, jag antager det, förordnar om indragning. Befälet kungör för truppen på order, att skriften är af ombudet indragen och icke får vidare spridas. Samme värnpliktige får därefter en ny packe af skriften samt delar ånyo ut den bland kamraterna, — för att göra saken riktigt drastisk väljer han ett tillfälle, då militärbefälet är i tillfälle att åse utdelningen. Befälet har i sin makt att gå efter honom och plocka upp exemplaren i den mån de utdelas. Men något straff för olydnad och uppstudsighet kan den värnpliktige icke få. Är detta verkligen rimligt? Här är icke fråga om — jag ber att på det kraftigaste få understryka detta — någon tryckfrihetsförbrytelse, utan om olydnad och trots mot befälet, och detta gör saken betänkelig.

Hvad angår den civile, som bland militärer delar ut en skrift, som han vet vara indragen, så trotsar han ett förbud, som blifvit meddeladt i laga ordning. Skall man då anse, att en medborgare icke är skyldig att ställa sig ett dylikt förbud till efterrättelse? Jag finner tvärtom, att det är ytterst angeläget inskräpa, att hvad som i laga ordning stadgas och bjudes skall en medborgare åtlyda.

Eftersom jag nu är inne på frågan om behofvet, vill jag nämna några data och fakta ur det lefvande lifvet, hvilka kanske kunna tala ett tydligt språk.

Den 7 april 1906 beslöt Kungl. Maj:t, på föredragning af dåvarande chefen för justitiedepartementet, att anbefalla cheferna för truppförband och militära utbildningsskolor samt kår- eller fartygschefer vid flottan eller högre befälhafvare att — om vid trupp eller ombord å fartyg spriddes tryckt skrift, som syntes innehålla brottslig uppmaning till olydnad mot lag eller mot befäl — ofördröjligen insända sådan skrift till chefen för justitiedepartementet.

Jag har låtit genomgå de anmälningar, som på grund af denna befallning inkommit under tiden från och med april 1906 till och med

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

december 1907, således under icke fullt ett och tre kvarts år. Resultatet är, mina herrar, följande.

Antalet inkomna anmälningar uppgår till 239 stycken och antalet anmälda anarkistiska skrifter utgör 40 stycken. Dylika skrifter ha utdelats vid alla regementen och kärer utom fyra samt vid flottan och alla fästningar. Af de olika skrifterna kan jag som exempel nämna några. Skriften »En kamrats ord», utgifven af kamporganisationen, har utdelats vid 32 truppförband; skriften »Kamrat», utgifven af socialdemokratiska ungdomsförbundet, vid 32 truppförband; skriften »Kamrat i vapenrocken», utgifven af socialistiska ungdomsförbundet, vid 11 truppförband; en skrift med samma titel, utgifven af socialdemokratiska ungdomsförbundet, vid 12 truppförband; flygblad N:o 1 med titel »Kamrater», utgifven af militäragitationskommittén, vid 12 truppförband; flygblad N:o 2, med samma titel och samma utgifvare, vid 21 truppförband; flygblad N:o 3, med samma titel och utgifvare, vid 8 truppförband; skriften: »Ned med vapnen», en broschyr af Z. Höglund, vid 18 truppförband, o. s. v.

De mest uppmärksammade regementena hafva varit följande: vid Vaxholms grenadiärregemente har dylik utdelning skett 14 gånger under nämnda 1³/₄ år, vid Hallands regemente 11 gånger, vid Jönköpings regemente och Bohusläns regemente hvardera 10 gånger, vid Upplands infanteriregemente 8 gånger, vid hvart och ett af Dalregementet, Götaartilleri regemente, Karlsborgs artilleriregemente och Lifregementets dragoner 7 gånger, samt vid hvart och ett af Svea och Göta lifgarde, Första Lifgrenadiärregementet, Västerbottens regemente, Kronobergs regemente, Svea artilleriregemente, Kronprinsens husarregemente, Flottans station i Karlskrona, Elfsborgs fästning och Kungsholms fort 5 å 6 gånger, o. s. v.

För att nu belysa tillvägagångssättet vid spridningen, skall jag såsom exempel så summariskt som möjligt redogöra för hvad rapporterna innehålla angående en af dessa skrifter; jag tager den jag först nämnde: »En kamrats ord». Jag vill därvid särskildt bedja herrarna lägga märke till den planmässighet i utdelningen, som framgår af tiden för densamma. Denna skrift är utdelad vid följande truppförband och har anträffats på de ställen och på de dagar jag nu också vill angifva. Vid beväringsskolan å Ljungbyhed anträffades skriften inom logementena den 28 juli — det är 1906, det alltjämt här är fråga om. Vid Göta lifgarde anträffades skriften å öfningsplatsen och inom regementets park natten mellan den 28 och 29 juli, och syntes skriften vara spridd där i ett halft tusental exemplar. Vid kusteskadern utdelades skriften den 28 juli på Karlskrona gator till manskap af flottan och kustartilleriet af en civilklädd person. Vid Norrbottens regemente insmugglades i kasernen flera hundra exemplar enligt anmälan af den 29 juli, det måste således hafva skett samtidigt med de förut omnämnda fallen. Vid Svea trängkår uppklistrades natten till den 30 juli ett antal exemplar på en uthusbyggnad invid kasernområdet. Vid lifregementets dragoner uppklistrades fem exemplar på en stallvägg den 29 juli. Vid Svea ingenjörskår inkastades ett 20-tal exemplar genom ett öppet fönster den 29 juli; de kommo i underofficerarnes matsal. Vid flottans station i Karlskrona utdelades af en arbetare enligt anmälan af den 30 juli ett antal exemplar till

beväringmännen, utdelningen skedde således uppenbarligen föregående dag. Vid Bohusläns regemente utdelades skriften den 29 juli bland värnpliktige utom lägerområdet. Vid Göta artilleriregemente utdelades skriften den 28 juli. Vid skånska trängkåren inslungades enligt anmälan af den 30 juli ett antal exemplar i kasernen, troligen genom ett matsalsfönster. Vid Svea lifgarde anträffades inom regementets parkområde den 29 juli ett stort antal exemplar. Vid Upplands lifregemente uppsamlades och beslagtogs natten mellan den 28 och den 29 juli inom kasernetablissemnet och å exercisfältet ett hundratal exemplar. Vid Kronprinsens husarregemente inkastades den 29 juli 45 exemplar inom etablissemnet. Vid andra lifgrenadiärregementet uppklistrades enligt anmälan af den 31 juli ett exemplar på en barackvägg och ett annat exemplar på en anslagstafva. Vid Skånska husarregementet utdelades den 29 juli ett antal exemplar inom regementet och uppklistrades på ett staket omkring detsamma. Vid Upplands infanteriregemente utspriddes skriften på Polacksbacken enligt anmälan af den 30 juli. Vid Hallands regemente utdelades den 28 juli skriften i en bérack och å målskjutningsbanan i ett betydligt antal exemplar af en okänd person. Vid Svea artilleriregemente utdelades skriften i kasernen den 30 juli. Vid Andra lifgrenadiärregementet anträffades två exemplar enligt anmälan af den 4 augusti. Vid Södra skånska infanteriregementet insmugglades den 13 september ett antal exemplar af skriften i diverse dagliga tidningar, hvilka sändes som korsband till värnpliktige. Vid Norrbottens regemente spriddes i en barack å Notvikens mötesplats den 16 september ett femtiotal exemplar och vid Kustartilleriregementet i Karlskrona spriddes skriften i april 1907 å regementets kaserngård.

Detta gäller *en* af dessa 40 skrifter; jag har statistik äfven för de återstående 39, men jag vill icke besvara kammaren därmed; det kan vara nog med hvad jag nu sagt.

En agitation, som bedrifves med sådan planmässighet och energisk hänsynslöshet, kan icke stärfjas utan kraftiga medel till dess bekämpande. Icke sker det därigenom, att man blott plockar upp de exemplar af agitationsskrifterna, som möjligen kunna anträffas såsom öfverblifna rester af de tusental och åter tusental, som strös ut bland militären. Vill man stärfja denna samhällsupplösande propaganda, så måste man också välja de medel, som härför erfordras.

Mina herrar! Landet behöfver den föreslagna lagen. Jag vågar därför hemställa till kammaren att äfven votera den.

Herr Branting: De förslag till ändringar i tryckfrihetslagen, som nu föreligga, sönderfalla i två mycket väsentligt olika momenter, som icke, efter min uppfattning, egentligen ha något med hvarandra att skaffa. Dels är det meningen, att man skall införa ett särskildt stadgande, som belägger med uti lagen angifvet straff, brytande af kvarstad, dels är det meningen, att man skall komplettera den ännu icke i kraft trädde lag, som år 1906 den 19 maj i en olycklig stund gick igenom här i kammaren.

Hvad beträffar den första af dessa ifrågasatta ändringar, har jag för min del principiellt ingenting att däremot invända; det kan vara

*Användande
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

a

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

fullkomligt befogadt, som också nyss framhölls af chefen för justitie-departementet, att brytandet af kvarstad belägges med ett straff, som afmättes efter själfva den förseelse, hvartill den, som bryter kvarstaden, gör sig skyldig, genom att han ignorerar en lagligen fastställd åtgärd. Och jag kan också fullständigt instämma i, att det icke är riktigt, att man ställer straffet och ansvaret för ett sådant brytande af kvarstad, såsom den nuvarande tryckfrihetsförordningen gör, i relation till innehållet af skriften genom att stadga samma straff för brytande af kvarstad som för författaren.

Emot hufvudinnehållet således i den föreslagna nya § 4 mom. 9 har jag ingen annan erinran att göra än den, som reservanterna redan gjort, nämligen att de anse, att straffmaximum är väl högt tilltaget, då det satts till ett års fängelse, och de i stället föreslagit ett halft år. För min del är jag öfvertygad om, att det skulle vara mer än tillräckligt med ett så pass allvarligt straffmaximum som ett halft års fängelse för brytande af kvarstad, och jag styrkes i den uppfattningen af den alltid upprepade erfarenheten, att när det gäller att få igenom skarpa straffbestämmelser, så heter det städse, att dessa naturligtvis endast kunna komma i fråga att tillämpas i undantagsfall, men när det sedan blir fråga om tillämpning i verkligheten, så händer det alltför ofta, att hvad lagstiftaren och särskildt denna kammare afsett skulle bli undantagsfall, reserverade för särskilda svåra förhållanden, blir tillämpadt under intrycket af en strömning, som för tillfället kanske går igenom nationen och icke heller lämnar domarekåren oberörd, tillämpadt på ett sätt, att man sedan vid lugnare eftersinnande frågar sig, hur detta har varit möjligt.

När vi för två år sedan behandlade frågan om straffskärpningar i afseende å de frågor, som för öfrigt beröras i de nu föreliggande punkterna, så yttrades af dåvarande statsrådet Marks von Würtemberg till lugnande af de oroliga sinnena, att det naturligtvis icke vore meningen, att straffarbete, som då kom i stället för det förutvarande straffmaximum två års fängelse, skulle tillämpas i annat än särskildt svåra fall, och han gaf kammaren ett exempel på, huru han för sin del tänkt sig, att denna straffskärpning, som då infördes i lagen, skulle tillämpas. »Under sådana förhållanden», yttrade han, »måste enligt min tanke den nuvarande straffskalan anses alltför låg. Den kan, som sagdt, i mera ordinära fall leda till straff, som uppenbarligen icke stå i skäligt förhållande till brottets farlighet; och än mera framstår skalans otillräcklighet i de svårare fallen. Jag tänker mig t. ex., att en person i syfte att befordra förverkligandet af anarkistiska idéer, som han omfattar, skulle inför en okritisk och omogen publik uppmana till rena nidingsdåd, såsom att planlöst och, enligt vanligt omdöme, meningslöst mörda oskyldiga människor; då kan näppeligen en så lindrig straffart som fängelse vara på sin plats.» Nåväl, det lät ju ganska resonligt, och det stora flertalet af kammarens ledamöter följde också den dåvarande regeringens förslag att medgifva denna straffskärpning, såsom jag förmodar, att detta flertal tänkte sig, för sådana undantagsfall som de, hvilka hade blifvit återopade i debatten. Men hvad hände? Icke många månader därefter åtalades en antimilitaristisk skrift, hvilken var af den beskaffenhet, att många, som läste densamma,

hvilka icke tillhöra det socialdemokratiska partiet och som icke hade någon särskild kännedom om den antimilitaristiska agitationens skiftningar, ställde sig ytterst tveksamma, huruvida den öfver hufvud taget vore straffbar, en skrift, som gick ut på att inskräpa i olika vändningar för de värnpliktige, att de skulle ihågkomma, att de också i vapenrocken dock vore medborgare och icke blott viljelösa redskap under hvilken befallning som helst. Den skriften fälldes af under-rätten, som dömdo den ansvarige utgifvaren till *ett års straffarbete*. Så till den grad upprörande och afvita var den domen, att till och med, såsom vi alla veta, den främste och ansvarige förslagsställaren — i egenskap af regeringens chef — till detta lagförslag, på grund af hvars straffskärpning denna dom kunde fällas, fann sig af sin plikt-känsla manad att frivilligt anmäla sig såsom försvarare för den så hårdt träffade, och också åstadkoms det, att åtminstone straffet nedsattes till hälften, och måhända hade en ännu längre reduktion kunnat äga rum.

Detta exempel, som ju är riksbekant, visar hvart det tar vägen, när man, då straffskärpningar skola genomföras, försäkrar, att de naturligtvis endast kunna komma i fråga att tillämpas i de allra svåraste undantagsfallen. Det är icke så. Erfarenheten bör lära oss att vara försiktiga med sådana slags straffskärpningar, och äfven ur den synpunkten är det, som jag icke kan vara med om de höga straff, som här satts, utan instämmer med de Andrakammarreservanter, som ha gjort ett särskildt yrkande, och anser, att sannerligen ett halft års fängelse är ett mycket högt maximum i afseende å ett sådant brytande af kvarstad, hvarom här är fråga.

Sedan gäller det i afseende å de öfriga delarne af det nu fördragna betänkandet, att de utgöra en konsekvent och fortgående utbyggnad af den byggnad, som man började uppföra 1906 mot den antimilitaristiska agitationen. Jag var för min del och många med mig här i kammaren då alldeles emot, att man skulle på detta sätt, genom införandet af nya straffbestämmelser för väsentligt ökande af den diskretionära myndigheten hos åtskilliga vederbörande, ingripa emot de missförhållanden, som hade yppat sig. Det kan icke falla mig in att nu vid detta tillfälle ånyo upprepa den argumentation, som då fördes ifrån vår sida under den långa debatten i denna sak i Andra Kammaren. Men herrarne erinra sig, att vår utgångspunkt var i väsentlig mån den, att det icke är med straffskärpningar som, man på det verksammaste och kraftigaste sättet motverkar den fosterlandslösa propagandan, mot hvilken man söker finna åtgärder; och jag tror, om jag får använda samma ord som herr justitieministern, att »det har hänt mycket sedan den tiden». Jag tror sannerligen, att erfarenheten gifvit oss rätt i, att just de straffskärpningar, som delvis infördes och delvis förklarades hvilande år 1906, i mycket hög grad gifvit upphof till en motströmning bland de djupa leden, gifvit upphof till en förbittring, hvilken bland åtskilliga element inom samhället tagit sig sådana öfverdrifna och orimliga uttryck, som ingen förnuftigt och lugnt tänkande människa kan försvara. Det är nämligen klart, att när man har stiftat sådana lagar, som afse att särskildt drabba den antimilitaristiska propagandan, så skola åtskilliga fråga sig, om icke bakom detta ändå ligger, att dessa lagar och dessa straffskärp-

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.

(Forts.)

ningar komma att användas för att upprätthålla äfven sådana former af militarismen, hvilka icke kunna försvaras och hvilka väcka naturlig motvilja hos svenska medborgare, som icke äro vana vid en sådan form af tvångströja, som understundom kan förekomma i detta afseende.

Jag tror alltså, att man här bör vara försiktig och verkligen taga lärdom af erfarenheten och säga sig, att vi kommo tvärtom genom åtskilliga sammanstötande omständigheter in på en oriktig väg, då vi 1906, i stället för att tillämpa de gamla lagarna, hvilket hittills hade skett synnerligen obetydligt, plötsligen beslutade, under stort allarm och mycket uppseende i landet, straffskärpningar hit och straffskärpningar dit gent emot denna propaganda. Det är nu meningen att uppmana Riksdagen att, innan man ens hunnit tillämpa de år 1906 antagna lagarna, fylla så kallade luckor i desamma och ytterligare utöka hvad som då kom till. Det är klart, att effekten kommer att bli ungefär densamma, ehuru naturligtvis, som jag vill hoppas, icke fullt så svår, som när man tog det första och afgörande steget på denna oriktiga väg. Men det är å andra sidan klart, att de, hvilka icke voro med om att år 1906 votera dessa straffskärpningar, naturligtvis icke heller nu kunna vara med om att ytterligare öka på dem i olika riktningar, och därför är det endast en konsekvens af den ståndpunkt, som jag och åtskilliga med mig intogo 1906, då jag för min del nu, herr talman, skall tillåta mig att yrka *dels* i afseende på § 4 mom. 9 bifall till reservanternas hemställan med den ändring, att hänvisningen i det andra stycket: »Hvad nu är stadgadt äge ej tillämpning i det fall, att ansvar äger rum enligt 14 mom. denna §» bortfaller, *dels* med afseende å 13 och 14 mom. afslag på dessa, *dels* ock i afseende på § 5 mom. 10, att orden i första stycket »så ock för åtal» till och med »lag sägs» samt hela andra stycket måtte utgå.

Innan jag lämnar denna plats, kan jag likväl icke underlåta att yttra några ord med anledning af det anförande, som här nyss hölls af chefen för justitiedepartementet. Han åstadkom en viss stämning i kammaren genom att lämna utförliga och detaljerade upplysningar — som jag är viss om, att de ungsocialistiska organen komma att icke så litet stoltsera öfver — angående de kraftiga åtgärder, som från ungsocialistiskt håll vidtagits i afseende å spridning af upprop och äfven i annat i och för den antimilitaristiska propagandan. Han påpekade därvid, att icke mindre än 239 anmälningar om sådan propaganda inkommit under loppet af ett och ett halft år och att i dessa fall vid olika tillfällen 40 skrifter spridts, och chefen för justitiedepartementet lämnade ett särskildt exempel på en sådan skrift. Hvad som emellertid genast frapperade mig vid den uppläsning, som han här gjorde, var det besynnerliga sätt, hvarpå han sammanförde skrifter med mycket olika ursprungsbeteckning och mycket olikartadt innehåll. Nu framdrog chefen för justitiedepartementet särskildt en skrift, som var undertecknad med någonting, som kallades för »kamporganisationen», och han anförde närmare detaljer om denna skrifts spridning. Men ifrågavarande skrift kan väl endast göras likvärdig med andra skrifter, hvilka opåtaladt utgifvas här i Sverige af de socialdemokratiska ungdomsförbunden, för den händelse man anser, att *hvarje* uppmaning till medborgaren i vapenrocken att ihågkomma, att han är

medborgare äfven i vapenrocken, är en straffvärd antimilitaristisk agitation. För min del har jag icke denna uppfattning, utan jag tror tvärtom, att de många utslag af rent militaristisk anda, som i sammanhang med den stärkta ställning, som militärväsendet allt mer och mer fått i vårt land, förekommit gentemot den civila uppfattningen, böra bemötas med ett bestämdt framhållande af den synpunkt, som jag här upprepade gånger betonat. Skrifter, som inskärpa detta och på detta sätt tala till den värnpliktiga ungdomen, kan jag för min del icke förstå, att man kan likställa med de fosterlandslösa utgjutelser, hvilka understundom hit insmugglas eller eljest förekomma i den ungsocialistiska litteraturen. Det är möjligt, att jag misstager mig, men jag tror likväl det var så, att beträffande den skrift, som under-tecknats af så kallade »kamporganisationen» — man känner ju igen ordet från de ryska förhållandena — uppgafs det, att den skulle vara tryckt i Danmark och att den skulle ha insmugglats hit till Sverige. På det sättet har den emellertid undgått att blifva föremål för granskning inför svensk domstol. Nu känner jag, som sagt, icke närmare till, huru med denna sak förhåller sig. Men det är klart, att det är en högst väsentlig skillnad, om en skrift skall underkastas den svenska tryckfriheten och prövas af de granskande ögon, som för närvarande från justitieministersportföljen med sådan omsorg följa företeelserna, eller om en skrift smugglas in från utlandet. Om man emellertid slår ihop *allt* sådant i en enda bunke, kan man åstadkomma stora tal och fruktansvärda föreställningar om, att förhållandena här hos oss äro utsatta för en fullständigt upplösande agitation. Jag tror däremot, att om man ser sakerna sådana, som de äro, man skall få denna sin farhåga rätt väsentligt reducerad.

Slutligen var det också en annan tanke, som trängde sig på mig, när jag hörde herr justitieministerns framställning. Han talade om att så och så många hundra exemplar varit inkastade på den kaserngården och så och så många hundra på den, och att på ett ställe det anslagits och på ett annat ställe det. Men, i all rimlighets namn, är det verkligen så illa ställt, att våra värnpliktiga endast behöfva läsa det alldeles meningslösa och orimliga sammelsurium, som en och annan af dessa skrifter mången gång innehålla, för att ögonblickligen tro allt detta och i sin uppfattning och i sitt görande taga intryck af hvad där förekommer? Åh nej, man måste väl i detta som i allting annat något lita på människornas sunda förstånd och omdöme, och man kan vara fullkomligt viss om att uttalanden, som till den grad slå öfver äfven den ideella kärnan i den antimilitaristiska agitationen, såsom fallet varit med åtskilliga uttalanden i nu ifrågakvarande skrifter, verka *icke* så förledande på den ungdom, hvilken läser dem, som man här velat göra troligt.

Vore det så illa ställt, att det blott behöfdes, att det kastades ut ett ord gentemot fosterlandet, gentemot hvarje samhällsordning, gentemot hvarje disciplin i detta begrepps vackra och riktiga mening, ja, då tror jag, att vi verkligen skulle ha anledning att förtvifva om detta lands framtid. Men för min del är jag fullkomligt öfvertygad om, att man bör kunna taga dessa utgjutelser utan att alldeles tappa hufvudet af förskräckelse. Det är väl dock så, att de värn-

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

pliktige, till hvilka de riktas, också kriticera dem, och de förstå nog, åtminstone i mycket hög grad, att skilja mellan sådant, som kan vara någon reson i, och sådant, som helt och hållet slår öfver.

Jag tror således, att det mycket sensationella nummer, som vi här nyss hörde från statsrådsbänken, dock icke bör inverka på kam-maren så, att den i en sådan stämning fattar sitt beslut i denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få upprepa det yrkande, som jag här nyss framställde.

I detta anförande instämde herrar *Blomberg, Lindqvist, Lindley, Tengdahl, Kropp, Lindberg, Persson* i Malmö, *Nilsson* i Malmö, *Rydén, Christiernson, Thorsson, Leksell, Larsson* i Västerås, *Lindblad* i Göteborg, *Eriksson* i Grängesberg och *Carlsson* i Malmberget.

Hans excellens herr statsministern Lindman: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke tänkt att yttra mig i denna fråga, men jag begärde ordet, då jag hörde det anförande, som herr Branting här nyss höll och hvori han försökte att reducera de erinringar och anmärkningar, som med anledning af detta lagförslag här blifvit af justitieministern framställda. Herr Branting sökte vinna detta sitt syfte genom att i sitt anförande inlägga sådant, som skulle visa, att största delen af hvad justitieministern här yttrade vore öfverdrift. Jag tror för min del, att herr Branting själf i sitt anförande gjort sig skyldig till icke så litet öfverdrift.

Han började med att tala om, att man icke skall votera lagar till följd af en tillfällig strömning af åsikter, som går genom nationen. Men, mina herrar, kan det här vara tal om en tillfällig strömning, när man hör uppläsas dessa exempel på genomgående planmässighet i agitationen mot militarismen, som här skedde i justitieministerns anförande och af hvilka exempel framgick, hurusom på samma dag på en mängd olika platser inom landet och vid olika regementen blifvit utspridda hundra- och tusentals af dylika broschyrer? Kan man kalla detta för en tillfällig strömning? Visar icke detta tvärtom just, hvilken oerhörd planmässighet, som utvecklas af den s. k. kamporganisationen och de andra socialistiska föreningar af ena eller andra slaget, som här stå bakom.

Herr Branting sade, att det bästa i detta fall vore att icke alls införa någon sådan straffskärpning, som föreslagits, enär densamma endast gäfvade upphof till förbittring. Jag vill då fråga: står samhället verkligen värlöst mot den planmässighet, som ligger i denna agitation? Skall man därför, att man är rädd för att det på ett eller annat håll skall uppväcka förbittring, att landets lagstiftande församling beslutar en dylik lagskärpning, och att det skall uppväcka förbittring, att man skall behöfva ställa sig denna lag till efterrättelse, — skall man därför helt enkelt låta bli att införa denna straffskärpning? Det skulle vara, menar jag, att gå den rena själfuppgifvans väg, om man icke skulle våga göra det, därför att det finnes folk, som icke tycker om det.

Herr Branting sade vidare, att säkert skola de, som utfärdat och utspridt dessa broschyrer och skrifter, stoltsera öfver att justitieministern i Riksdagens Andra Kammare stått och visat, huru synner-

ligen klokt och förnuftigt de gått till väga. Mina herrar! Min uppfattning är, att det är mycket bättre att se denna fråga rätt i ansiktet än att såsom strutsen sticka hufvudet i en buske och tro, att därmed är allting öfver; vi få icke vara blinda, utan måste se denna fara fullkomligt så, som den ligger framför oss. Då är det bättre att draga fram exempel och visa, huru det i själfva verket förhåller sig, än att tro, att genom att vi icke taga på det finnes icke någon fara.

Jag vill äfven yttra några ord gentemot herr Branting angående den skrift, om hvilken han talade. Han sade, att han för sin del ansåg, att den icke var så farlig. Ja, jag vill för det första säga, att jag icke skall inlåta mig i någon tvist med herr Branting, om och i hvad mån skriften i fråga är farlig eller icke, ty jag misstänker, att våra åsikter om den saken äro ganska olika och att det icke tjänar någonting till att besvara kammaren med ett ordande därom. Den af justitieministern anförda skriften är emellertid en af de 40 skrifter, som blifvit spridda under agitationen mot militarismen. Jag vågar påstå, att den, som med oförvilladt omdöme läser igenom dessa 40 skrifter, skall finna, att det är en synnerligen fruktansvärd agitation, som bedrifves genom spridningen af dessa skrifter, och som ligger i alla de uttalanden, som där förekomma. Det går icke an, mina herrar, att, såsom herr Branting vill, låta den värnpliktige själf bedöma, i hvad mån dessa uttalanden äro farliga eller icke, att låta honom, så att säga, själf skilja agnarna från hvetet. Det kanske herr Branting och de, som äro närvarande här i denna kammare, kunna göra, men förvisso går det icke an att öfverlämna åt hela den stora okritiska mängden af unge män, som fullgöra sin värnplikt, att själfva bedöma, i hvad mån de skola taga lärdom eller icke af de satser, som i dessa skrifter förekomma.

Mina herrar! Vi votera ju här anslag till vårt försvar; det sker hvarje år, och dessa anslag äro ganska stora. Jag skulle vilja fråga: skall man, samtidigt som man beviljar dessa stora anslag till försvaret, tillåta, att försvaret motarbetas på ett så intensivt och planmässigt sätt, som nu sker? Jag kan icke förstå annat, än att det skulle vara att taga med ena handen hvad vi gifva med den andra. Skola vi dessutom låta våra kaserner, våra fästningar, våra fartyg bli härdar, där ungdomen skall vara koncentrerad, så att på det allra bekvämaste och lättaste sätt skall bland den kunna bedrifvas denna antimilitaristiska agitation? Skall man liksom enkom draga tillsammans ungdomen, på det att det skall vara lätt för dem, som vilja sprida denna agitation, att där, då ungdomen är samlad på ett ställe, kunna på en gång nå dem alla? Jag kan icke finna, att det är någon mening i att så göra. Jag kan icke finna, att det är någon mening i, att vi skicka våra söner till en sorts högskolor för socialisternas och särskildt ungsocialisternas läror, där dessa kunna nå ungdomen på det allra bekvämaste och bästa sätt. Förvisso finnes det tusen och åter tusen i vårt land, som af denna anledning hellre såge, att hela värnplikten vore borta, än att de skola få sina söner förstörda af denna agitation.

Mina herrar! Jag skall icke längre trötta kammaren, utan vill endast anhålla, att kammaren måtte votera lagen sådan som den af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen, ty jag säger detsamma, som justitie-

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.*

(Forts.)

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

ministern slutade sitt anförande med: Mina herrar! Landet behöver den!»

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Sedan herr justitieministern på ett särdeles öfvertygande sätt bemött reservanternas förslag, skall jag för min del inskränka mig till att med några få ord påpeka några omständigheter, som jag anser icke fullt beaktats i den nuvarande debatten.

Det har särskildt framhållits, att det skulle kunna inträffa, att personer, som ha utgifvit skrifter af nästan oskyldigt innehåll, skulle kunna bli alltför hårdt straffade. För min del tror jag icke, att det innebär någon fara, ty om vi erinra oss den formulering, som herr justitieministern vid 1906 års riksdag gaf åt 12 mom. i 4 § tryckfrihetsförordningen, tror jag icke, att vi behöfva hysa några särskilda bekymmer för att det kommer att begås misstag vid utmätande af straff för spridande af skrifter.

Det förslaget återfinnes i konstitutionsutskottets betänkande på sidan 2. Det lyder så här: »Anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg skrift, hvilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvå krigslydnaden må, ehvad skriften synes straffbar eller icke, indragning ske af de exemplar af skriften, som vid truppen eller å fartyget anträffas.»

Det är sålunda icke meningen, att oskyldiga skrifter skola kunna drabbas af indragning och straff, utan det är här alldeles uppenbart fråga om sådana skrifter, som åsyfta att hos manskapet åvägbringa olydnad, fördärfva disciplinen och utplåna fosterlandskänslan hos de unga. Detta gäller om alla de skrifter, som skulle kunna indragas.

Beträffande den uttalade farhågan för att straffmättet skulle komma att blifva alltför hårdt, torde denna fruktan kunna få anses som onödig, då med säkerhet antagas kan, att våra domstolar fortfarande komma att äga både vilja och förmåga att på ett skickligt och opartiskt sätt tillämpa våra lagar. Att den nu föreslagna straffskärpningen är väl behöflig har på ett kraftigt sätt från statsrådsbänken ej blott i dag framhållits utan redan vid 1906 års riksdag af dåvarande chefen för justitiedepartementet, då han som motiv för införande i § 4 af det nu hvilande förslaget till mom. 12 till statsrådsprotokollet bland annat anförde följande, som, såvidt jag förstår, kan vara värdt att nu upprepas och begrundas. Det heter däri som följer:

»Den agitation, hvarom här är fråga, lämnar inga medel obegagnade att, när så finnes nödigt, snabbast möjligt befordra sina tryckalster till dem, för hvilka de äro afsedda. Och det mål, som därmed åsyftas, kan redan vara vunnit, långt innan ett ingripande från myndigheternas sida kunnat äga rum. En nära liggande utväg till skydd mot denna agitation synes då vara, om på sådana platser, där krigsfolk är samladt, kunde tillsättas särskilda ombud med uppgift att vaka öfver skrifiers allmängörande och med samma rätt att föranstalta om kvarstad å brottsliga skrifter, som nu tillkommer chefens för justitiedepartementet ombud i tryckningsorterna. Införandet i § 4 mom. 1

tryckfrihetsförordningen af en bestämmelse i denna riktning tillåter jag mig alltså föreslå.

Om än åtskilligt torde kunna vinnas genom den sålunda ifrågasatta anordningen, är det dock uppenbart, att den ensam ej skall vara tillräckligt verksam. Det har på sista tiden visat sig, att de, som nu bearbeta krigsmanskapets sinnen i försvarsfientlig riktning, äro väl medvetna om, huru de skola nå sina syften, utan att alltför mycket utsätta sig för faran af åtal. Direkta uppmaningar till olydnad mot lag eller befäl söker man merendels undvika. Så mycket ifrigare arbetar man på att för okritiska sinnen framställa fosterlandet såsom värdelöst för dem, hvilka icke äro att räkna till de mera bemedlade, att förringa betydelsen af det arf vi erhållit i ett fritt samhällsskick och lagbundna förhållanden. Härigenom bildas en utgångspunkt för uppammande af klasshat. Landets försvar göres liktydigt med försvar af de rikas ägodelar. Kärleken till fosterlandet framhålls icke längre såsom en dygd. Lydnaden mot befälet blir icke längre en plikt utan ett förhatligt tvång.

Hvad verkan dylika, än tydligt utsagda, än mer eller mindre föräcktäta lärar skola öfva på dem, hvilka icke själfva förmå inse deras samhällsupplösande syfte, lärar ej vara svårt att finna. De dryga offer, landet bringar för att sätta sina söner i stånd att, om och när olyckans dagar komma, framgångsrikt upptaga kampen till försvar för landets frihet, äro bortkastade, om under manskapets utbildningstid fosterlandskänslan dödas och krigslydnaden undergräfvades. Faran är stor, att nu så verkligen sker. Framställningar, som kunna medföra sådan verkan, må då ej tålas inom krigsmanskapets led. Om således vid trupp eller ombord å flottans fartyg anträffas skrift, hvilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvat krigslydnaden torde indragning böra få ske af de exemplar af skriften, som vid truppen eller å fartyget kunna öfverkommas. Och detta äfven i det fall, att skriften ej synes kunna göras till föremål för åtal.

Att genom en sådan af den anarkistiska propagandan själf framkallad extra ordinär åtgärd tryckfriheten ej lider något intrång torde vara uppenbart. Rätten att öfva kritik, lika nyttig på det militära som på andra områden, är ej inskränkt. För staten, som tager de till stor del ännu omyndiga värnpliktiga från deras hem och inkallar dem till sina skolor för att där uppfostras i försvarstjänsten, är det emellertid en plikt att tillse, att deras sinnen ej må fördärfvas genom att utan skydd utsättas för verkningarna af en hänsynslös anarkistisk agitation. Någon farhåga för att skrifter af annat än anarkistiskt innehåll skulle kunna träffas af den ifrågasatta åtgärden bör med den föreslagna formuleringen ej finnas.»

Jag hemställer till herrarna, om icke detta är manligt och fosterländskt taladt, och jag hemställer äfven, om man icke kan säga, att dessa ord hafva sin fulla tillämpning den dag som i dag är. Voro de orden tillämpliga och berättigade redan år 1906, så har sedan dess åtskilligt inträffat, som gör, att de, såvidt jag förstår, hafva ändå större berättigande nu.

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen.
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Då denna fråga år 1906 var uppe i Riksdagen — man kan ju säga, att så var förhållandet — var jag i tillfälle att i lagutskottet, som också behandlade denna sak, afgifva en reservation, till hvilken jag sedan i kammaren yrkade bifall. I konsekvens med den uppfattning, som jag då hyste, ber jag att till en början få tillkännagifva, att jag naturligtvis kommer att rösta för bifall till det af herr Branting framställda yrkandet.

Jag uppkallades emellertid i anledning af herr statsministerns anförande. Det är nog så i alla fall, att denna antimilitaristiska rörelse icke bara är ett rent okynne — det förstår nog herr statsministern själf — utan den är ett utslag af det missnöje, som finnes hos de djupa lagren inom folket, ett missnöje, som tager sig uttryck på olika sätt, allt efter ålder, temperament och samhällsställning.

Det är sålunda detta missnöje, som ligger bakom det hela, och därpå skola vi rikta vår uppmärksamhet. Det går icke att dämpa missnöjet med våldshandlingar, utan man bör söka undanröja själfva missnöjets orsaker.

Herr excellensen Lindman talade så vackert en gång nyligen till pressens representanter om hur en regering skulle styra, hur det kräfdes af den friskhet i tanken och hur den borde akta sig för af kompromisser bleknade förslag. Om regeringen velat använda detta styrelsesätt exempelvis i rösträttsfrågan — om herr Lindman i den frågan framlagt ett verkligt proportionalistiskt förslag, som tagit med hela nationen, så skulle detta ryckt med sig folket, och redan därigenom uttrycken för missnöjet i mycket borttagits. Och om herr Lindman äfven i norrlandsfrågan velat icke uteslutande kompromissa, utan, följande jordbruksministern, eller gärna gående än längre än han framlagt ett verkligt förslag, som folket däruppe förstått varit menadt att höja det till bättre villkor, skulle han äfven därigenom hafva undanröjt åtskilligt missnöje och gjort en verklig fosterländsk gärning.

Jag vill också säga, att det förslag till krigslagstiftning, som Riksdagen år 1901 begärde, föreställde sig nog Andra Kammaren helt annorlunda än det, som sedan framlagts. Jag vill icke bestrida, att herr justitieministern, ur sin synpunkt sedt, därpå nedlagt ett mycket samvetsgrant arbete — liksom han gör på alla saker, som han har om hand — men jag vill säga, att den bärande tanke till en verklig reformering, som man drömde om, har blifvit en illusion. Om herr Lindmans regering tagit upp den frågan, såsom man då tänkte sig den, och kommit med ett sådant förslag, att folket hade sett, att här icke vidare vore fråga om militarism utan om en medborgarehär, då kanske det icke hade kastats in så många broschyrer genom de fönster, om hvilka herr justitieministern talade.

Ja, eders excellens, landet behöfver lagar, men icke denna lag. Landet behöfver lagar, som äro byggda på kärlek till folket, men icke lagar, som i själfva verket delvis äro byggda på kärlek till militarismen.

Herr Karlsson i Fjäl instämde häruti.

Herr Staaff: Gentemot hvad herr justitieministern sade skall jag beträffande kvarstadsparagrafen allenast be att få framhålla, att efter min tanke skulle säkerligen aldrig straffet blifvit satt ända upp till fängelse, i händelse den paragraf i strafflagen, till hvilken tryckfrihetsförordningen hänvisar i fråga om brytande af kvarstad, utan att försäljning eller utspridande därpå följt, blott afsett brytande af kvarstad, som omnämnes i tryckfrihetsförordningen. Nu omfattar denna paragraf i strafflagen emellertid äfven en mängd andra förhållanden och kom så äfven att stadga fängelsestraff. Men enligt min uppfattning är en rubbning af kvarstad, som icke åtföljes af spridning af skriften och sålunda endast är ett brytande af sigillet, ett brott, som lämpligen bör beläggas med böter.

Jag kan ju naturligtvis i mycket instämma med hvad herr statsministern och herr justitieministern anförde. Hvad som förekommit sedan år 1906 utgör enligt min tanke allenast en ytterligare grund för att den då föreslagna och af kamrarna såsom hvilande antagna grundlagsförändringen är väl betänkt. Det är fortfarande min fulla öfvertygelse. Jag kan stå för allt, som herr Jansson i Djursåtra läste upp ur den motivering, som då förekom. Jag anser fortfarande absolut nödvändigt, att man hämmar denna skadliga flod af skrifter. Men hvarken herr statsministern eller herr justitieministern syntes gifva någon grund i sina anföranden för att den anordning, som regeringen då föreslog, som konstitutionsutskottet då med en liten ändring tillstyrkte och som kamrarna med denna förändring antogo, visat sig otillräcklig, innan den börjat tillämpas. Det är det jag icke kan fatta, och jag kan därför icke förstå annat än att de generella yttranden, som herr statsministern och herr justitieministern här fällt, äro utmärkta grunder för att den till nästa riksdag hvilande grundlagsändringen skall antagas, men mycket svaga grunder för den förändring, som nu är föreslagen.

Herr justitieministern talade om att enligt det hvilande förslaget finge befälhafvarne endast, sedan skrifterna inkastats eller införts, plocka upp de skrifter, som icke kommit till dem de afsett. Jag frågar ännu en gång. När befälet har i sin makt att, sedan indragningsförordnandet är gifvet, beordra om det så vore två, tre, fyra eller fem man inom hvartenda logement att se till, att en sådan skrift, så snart den anträffats, blir beslagtagen, kan man då tala om sådana följder, som herr justitieministern gjorde? Jag har funnit många utmärkta egenskaper hos justitieministern, men aldrig en så ymnig fantasi som vid detta tillfälle, ty jag tror, att hela denna hans uppfattning beror på en uppjagad fantasi.

Jag står alltså för 1906 års förslag, och, ifall jag möjligen skulle efter de ovissa händelser, sommaren innebär, komma tillbaka till kamraren, kommer jag fortfarande att förorda, att det skall bli upphöjdt till definitiv grundlag. Men jag kan icke finna annat än att det, som nu tillkommit, är en obehörig och skadlig utväxt på detta hvilande förslag, hvilket i sig själf är fullt tillräckligt och fullt verksamt.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Albert Petersson: Herr talman! Det förefaller som och jag icke uttryckt mig tillräckligt tydligt, eftersom den senaste ärade talaren sade sig icke finna ett spår till skäl för min anhållan, att kammaren ville bifalla den straffbestämmelse, som föreslås i sista momentet. Jag trodde, att jag kraftigt nog uttalat och betonat, att ur disciplinsynpunkt denna straffbestämmelse så väl behöfves, och att den militära disciplinen löper fara att försvagas, om en anordning, som befälet enligt lag vidtager, icke behöfver af truppen respekteras.

Jag har fått åtskilliga framställningar från militära myndigheter angående denna sak. Jag vill ur dem läsa upp en mening, som angår detta. Det säges, att militärbefälet måste äga rättighet att bestraffa militärer, som ertappas med sådant spridande af skrift, om hvilket här är fråga, och det heter vidare: »Att som nu sker blott uppsamla skrifterna och för resten låta udda vara jämnt är ur disciplinsynpunkt alldeles ohållbart». Och samma uppfattning uttalas från alla de olika militära håll, hvarifrån yttranden i denna fråga till mig afgifvits.

En annan af de anmärkningar, som i det senaste anförandet framställdes, är den, att man icke skall röra vid det redan hvilande grundlagsförslaget eller komplettera det, innan det ännu blifvit antaget och visat sina verkningar. Det är naturligtvis så, att man anser det hvilande grundlagsförslaget behöfva en komplettering, och att man, då man föreslår en sådan, icke företagit sig något alldeles ovanligt, därpå ha vi ett bevis i den ärade talarens egna förslag på andra områden. Han har, ännu innan det hvilande grundlagsförslaget om rösträtten blifvit slutligen antaget, framställt förslag om tillägg därtill i fråga om både kvinnans rösträtt och om referendum.

Jag skulle måhända hafva åtskilligt att säga gentemot herr Lindhagen, men jag vill icke längre upptaga kammarens tid, helst jag så utförligt motiverat mitt förslag i ett föregående anförande, att jag endast behöfver hänvisa till det.

Herr von Schéele: Herr talman! Det är just med anledning af herr Lindhagens anförande, jag begärt ordet, och då nu herr justitieministern lämnat detta å sido, af hvad skäl vet jag icke, anser jag mig böra fullfölja min afsikt och yttra ett par ord.

Herr Lindhagen nämnde, att det endast finnes ett sätt att förebygga det onda, och detta är att taga reda på det ondas grund samt se till, att man må aflägsna den. Jag är ense med den ärade talaren om att detta är det väsentligaste medlet och att åsidosättande häraf i själfva verket för med sig, att målet förfelas. Men däraf följer icke, att ej ett annat medel finnes, som måste brukas jämte det förstnämnda. Denna andra väg är det, som föreliggande lagförslag åsyftar att anvisa till ett mer verksamt beträdande, än förut hos oss varit fallet. Det gäller nämligen att upprätthålla respekten för bestående lag och söka förhindra fortsättning af oordningar, som redan i tillräcklig och mer än tillräcklig grad beklagligtvis förekommit. Detta får icke förbises. Här måste, om annars någonsin, det visdomsordet komma till användning, att *man skall det ena göra och det andra icke låta*.

Det är på denna grund, som jag, herr talman, tillåter mig att jämväl yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Staaff: Att jämföra hvad här förekommit med rösträttsfrågan, det är väl kanske ett tillfälligt skämt, som jag icke vidare behöfver ingå på.

Det är ju frågor af så fullständigt olika slag, att man icke kan jämföra dem. Men det fäste min mycket stora uppmärksamhet, att justitieministern åberopade, som han sade, en hel del utlåtanden och framställningar ifrån militära befälhafvare. Jag har mycket svårt att förstå, hvad dessa verkligen kunna innehålla för talande skäl för denna lagändring, alldenstund dessa militära befälhafvare naturligtvis icke äga någon som helst rätt att tillämpa ett hvilande förslag, och följaktligen, om de ha uppsamlat sådana skrifter, detta, därest det skett lagenligt, icke kan ha försiggått annorlunda än genom en sådan uppsamling, som icke inneburit något tvång, utan vid hvilken skrifterna frivilligt aflämnats. Men det är ju en helt annan sak, då efter indragningsförordnandet detta får tillämpas med allt det tvång, som den militära ordningen innefattar, och jag förmodar — det har icke motsagts, och då jag på statrådsbänken ser två aktiva militärer och en i reserven, så kan jag möjligen få upplysning i frågan — jag förmodar, att jag har rätt, då jag sagt, att en befälhafvare har i sin makt att beordra hur många han behagar för att sköta denna indragning, sedan förordnandet en gång är gifvet.

Jag har endast velat säga detta gentemot hvad herr justitieministern senast yttrade.

Herr Branting: Herr talman! Både herr justitieministern och hans excellens herr statsministern slutade sina anföranden, om jag minnes rätt, med ett uttryck, ungefär så lydande: landet behöfver det, och de vunno därmed den stämning för sig, som uppkommer, när ett antal åhörare tror, att de genom en åtgärd, som de stå i begrepp att vidtaga, bekämpa en för dem förhatlig fara, som lurar på dem öfverallt och som de vilja vidtaga åtgärder emot. Men det förefaller mig, som om i det sammanhanget hvarken herr justitieministern eller herr statsministern kommit att erinra sig, att det här gäller åtgärder i krigstid. Det heter nämligen enligt utskottets förslag »vid sådan afdelning af krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot» o. s. v. Det är sålunda icke nu fråga i dessa momenter om bekämpandet af den antimilitaristiska agitationen i fredstid, hvarom dock debatten till en del här rört sig. Det förefaller mig därför, som om motiveringen och klämman icke hänga riktigt väl tillsammans i detta afseende, särskildt icke i det anförande, som vi hörde af hans excellens herr statsministern.

Herr statsministern framhöll också, att det icke måtte vara någon tillfällighet, att alla dessa inkastningar af skrifter i kasernerna skett enligt rapport ungefär samtidigt. Nej, naturligtvis är det icke det, men icke heller är det ett så fruktansvärdt spöke landet står inför, därför att det finnes några meningsfränder, en del ynglingar på olika orter, som kunna korrespondera med hvarandra och komma

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

öfverens om att, då de vid ett visst tillfälle få en packe skrifter, de skola försöka att kasta in dessa samtidigt i kasernerna, hvar inom sin ort. Det är en föga landsfarlig organisation, som här torde föreligga, och det förefaller mig, som om man däraf verkligen gjort alldeles för stort väsen, till triumf och glädje för dessa ynglingar, men sannerligen icke till någon verklig behållning i kampen mot dem.

Herr justitieministern åberopade, att han fått en hel rad af instämmanden för sin tankegång från militära befälhafvare. Det var särskildt mot herr Staaffs ändringsförslag han gjorde den erinringen. Ja, frågar man de militära myndigheterna, hur vår tryckfrihet skall vara beskaffad i fråga om sådant, som rör kritik af deras egna åtgöranden och ställning i allmänhet, då tror jag, att vi få en tryckfrihet i detta land, så att Gud bevare oss. Men det bör icke vara på det sättet och efter sådana fingervisningar, som Riksdagen bör besluta, när den skall vårda det dyrbara arf, som trots alla nedsättande omdömen vår gamla tryckfrihet utgör.

Jag kan sålunda för min del icke finna annat än att, om det också här varit vissa grunder anförda från statsrådsbänken, delvis till motivering af 1906 års olyckliga förslag, grunder, hvilka för förslagsställaren varit, som vi hörde, och som man lätt kan förstå, tilltalande att på nytt få höra anförda, detta ingalunda rubbar det faktum, att händelserna sedan 1906 faktiskt visat en skärpning af den antimilitaristiska agitationen *just på grund af de lagåtgärder*, som mycket emot en allmän folkmening kommit till stånd, just på grund af att man från vissa håll gaf efter för ropet att följa strafflagens väg i stället för att följa de vägar, som i längden äro de enda verk samma: att draga till sig och förena alla medborgare i intresse för och kärlek till det för alla gemensamma fäderneslandet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hildebrand: Herr Branting har två gånger uttalat som sin tro och gjort det i en mycket stark form, att 1906 års lagar gifvit upphof till en motrörelse, en ökning och en skärpning af den antimilitaristiska agitationen. Nu sist sade han, att just på grund af 1906 års lagar har den tilltagit. Jag tror, att han här tar alldeles miste och att dessa hans uttalanden äro af samma slag, som om en trädgårdsmästare skulle mena: jag skall icke försöka att plocka bort ogräset från trädgårdslanden, ty gör jag det, så blir det bara värre med ogräs. Som bevis, för min uppfattning skall jag be att få taga fram ett par uttalanden från ungsocialistiskt håll före 1906, som visa, att det då var meningen att anordna en konsekvent och uthållig agitation, och att 1906 års lagar sannerligen icke gifvit anledning till att agitationen tilltagit. Här ha vi ett uttalande i tidningen Brand, ungsocialisternas hufvudorgan, af följande lydelse: »Vägen till frälsning, till frihet, går endast genom all auktoritär styrelses, all maktutöfnings tillintetgörelse, genom statens och regeringens upplösning, genom lagarnas och privategendomens upphäfvande, genom utrotandet af våra enda fiender: våra herrar.» Vi ha från 1905 också ett uttalande från ett socialistiskt möte: »Den antimilitaristiska propagandan ha vi alltid vinnlagt oss om» och så följa exempel härpå. Så ha vi

ett uttalande från 1904: »Om hatet till det bestående kunde bibehålla sin kraft och hänsynslösa skärpa, vore därmed mycket vunnet, men tanklösheten lägger med tiden — i de flesta fall — sordin på känslan.» Detta säges i sammanhang med antimilitaristiska uttalanden. Från år 1905 kunna ett par andra uttalanden anföras. Detta år spreds i en stor upplaga ett upprop med titel: »Kamrater i knektröjan», ur hvilket vi citera följande:

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
n. m.*

(Forts.)

»Kamrater i knektröjan, nu gäller det mer än någonsin, att ingen som har vaknat, får svika! Varen listiga som ormar, där så behöfves. Det är onödigt utsätta sig för tråkigt straff, tänk ut de behändigaste sätten. Du måste lyda, men just därför måste du också hata. Ett hat, som ger dig kraft, som skänker dig den stora försiktighetens stora dygd. Vår taktik är ej att skapa martyrer, utan att sprida det nyttiga dödande giftet. Kom ihåg, att en ungsocialists första önskan är målet, vårt rika, härliga mål: men den andra önskan är att agitera, agitera, agitera. Låtom oss alltså fortsätta såsom vi börjat med ett entusiastiskt arbete för denna vår programpunkt: ned med militarismen!»

Slutligen har man från 1905 följande uttalanden: »Det förefaller mig besynnerligt, att, om jag vägrar att öfva mig i mordhandteringen, så skall jag straffas, och om jag lär mig yrket och sedan mördar min fiende, då skall jag också straffas. Ett af de där straffen är i alla händelser idiotiskt.»

Det finnes, med andra ord, så många uttalanden före lagstiftningsåtgärden 1906, som visa, att här hade igångsatts en målmedveten och kraftig agitation, så att det är alldeles orimligt, när herr Branting påstår, att 1906 års lagstiftning gifvit upphof till densamma i något afseende. Man märker också i olika länder samma rörelse, och hade icke 1906 års lag funnits, så är det antagligt, att agitationen kanske vuxit mycket mer, än den gjort. Om icke samhället vidtager tillräckligt starka motåtgärder, ja, då ger samhället fart åt hela denna förfärliga agitation.

Herr Branting har också talat om att de skarpaste och starkaste uttalandena på ungsocialistiskt håll ha insmugglats i ungsocialistiska skrifter. Nej, det tror jag icke alls på. Hela ungsocialismen går ut på en sådan agitation, som det är fråga om, och det är snarare i *socialdemokratiska* skrifter, som dessa åsikter emellanåt insmugglas. Herr Branting kallar en del uttalanden meningslöst sammelsurium och säger, att sådant icke kan göra intryck på de värnpliktige, och försöker därmed att förtaga verkningarna af denna agitation. Men det sorgliga är, att agitationen uppbares af en entusiasm, som kanske är det farligaste i hela agitationen. Man möter den i tryck, man möter den under personligt samtal med personer från det hållet och man möter den i mötesuttalanden — öfverallt en entusiasm, som är ägnad att göra intryck på ungdomen. Det är mycket möjligt, att kritiken kommer efteråt, så att dessa skrifter icke göra något varaktigt intryck, men att de göra intryck genast och därigenom kunna göra skada, tror jag beror därpå att denna entusiasm alltid smittar då den får verka på ungdomen.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Herr Persson i Malmö: Herr talman! Jag har väntat, att någon annan som här haft ordet skulle vända sig emot ett uttalande af hans excellens statsministern. Men då så icke skett, skall jag be att få yttra några ord. Han sade nämligen, att vi icke böra tillåta agitation mot militarismen. Om med detta yttrande menas hvad som i allmänhet därmed afses, då måste jag säga, att jag har en motsatt uppfattning och att det att motarbeta militarismen är något, som är nyttigt och nödvändigt. Jag sätter nämligen icke likhetstecken mellan militarism å ena sidan och fosterlandskärlek eller försvarsvillighet å den andra, och de flesta arbetare göra det icke heller. Militarismen och dess utslag anser jag vi ha allt skäl att motarbeta såväl i egenskap af medborgare som lagstiftare.

Då man här så starkt pointerat den planmässighet, hvarmed den antimilitära agitationen skulle bedrivas, så vill jag säga, att jag icke tror, att denna planmässighet är beroende på några särskilda omständigheter. Allt som kommer ut af trycket kan ju distribueras i stora upplagor genom personer, som antingen hafva rekviderat för detta ändamål eller som i öfrigt äro villiga att sprida trycket. Chefen för justitiedepartementet har i hvarje fall icke sagt, att just denna dag, den 28 eller 29 juli, var en dag, som särskildt var ägnad att gifva anledning till att den antimilitaristiska agitationen just då skulle ägarum. Nej, saken är nog den, att just då har upplagan levererats tryckt och därför delats ut ungefär samtidigt öfver hela landet. Så sker det med alla böcker eller skrifter som komma ut, och jag tror sålunda icke, att denna omständighet härleder sig från någon särskild planmässighet i agitationen.

Den senaste talaren sade, att vi ha uttalanden i antimilitaristisk riktning från ungsocialisterna före 1906. Ja, det är sant, men detta upphäfver enligt min uppfattning icke det sanningsenliga i hvad herr Branting här uttalat, att denna agitation väsentligen fått fart sedan dess. Jag har också den erfarenheten, som i betydlig mån är fotad på en personlig beröring med dem, som deltaga i här åsyftade agitation, att just lagstiftningen af 1906 har gifvit en betydligt ökad styrka och entusiasm åt detta arbete. Jag är för min del icke anhängare däraf och skulle önska, att det vore annorlunda, men jag vill säga som min bestämda mening, att skall det lyckas oss att bekämpa denna agitation mot försvarsväsende och försvarsvillighet, då få vi göra andra lagstiftningsförsök än de nu föreliggande. Det har sagts, att landet behöfver dessa lagar. Jag vill tvärtom säga, att landet behöfver dem icke, och att det kan skada landet, om de bifallas. Tyskland har en gång försökt sig på en undantagslagstiftning för att motarbeta socialismen, och det har knappast funnits någon tid, då socialismen gått så framåt som på den tiden. Agitationen skedde visserligen i det tysta och fördolda, men den skedde detta oaktadt med en betydande kraft. Den formen kommer antagligen den antimilitära agitationen att taga här i landet, om icke kritiken af dessa allmänna angelägenheter kommer att få öfvas på ett offentligt och på samma gång mera betryggande sätt.

Af dessa skäl, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till det af herr Branting framställda yrkandet.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Den siste talaren nämnde, att om vi, såsom han sade — han menade väl därmed socialdemokraterna — skulle kunna motverka den pågående antimilitära agitationen, så måste det ske genom andra lagar än de här ifrågasatta. Han nämnde också, att han för sin del — och att ett stort antal arbetare gjorde detsamma — satte ett stort streck mellan militarism och fosterlandskärlek. Ja, mina herrar, det tror jag nog. Men här är det fråga om att motverka sådant, som stöter undan fosterlandskärleken; och de arbetare och de unga militärer och värnpliktige, som äro besjälade af fosterlandskärlek, de sprida icke dessa skrifter, som här äro i fråga, och komma alltså icke att drabbas af denna lags bestämmelser. Således kan för en person, som har fosterlandskärlek och vill fosterlandets bästa, denna lag icke vara till skada.

Herr Staaff frågade, hvad verkan denna lag skulle kunna hafva på disciplinen inom hären, då befälhafvarna inom kaserner o. s. v. hade rättighet att skicka ut hur många man som helst för att insamla de skrifter som spridas.

Jag vill fråga herr Staaff, om han tror, att det gagnar disciplinen, att vid ett tillfälle, då dylika skrifter utspridas, befälhafvaren skickar ut manskap, som går efter de personer, som sprida skrifterna, och plockar upp dessa i mån som de utdelas, att därpå andra agitatorer komma och sätta i gång med en ny utdelning, samt att nytt manskap då utkommenderas för att hålla reda på dessa o. s. v. Jag tror icke, att sådant gagnar disciplinen.

Här klaga vi öfver de stora kostnader, som vi nödgas underkasta oss för vårt militärväsen för att i farans stund kunna försvara vårt fosterland. Kan det då vara rimligt, att vi icke på något sätt söka att värna oss mot denna antimilitära agitation, som nu vill göra sig gällande? Eller är det öfver hufvud taget vid mobilisering, då kriget står för dörren och alltså denna lag jämväl skall tillämpas, möjligt för en militär befälhafvare att upprätthålla disciplinen, om personer utan sträng straffpåföljd kunna få gå omkring och sprida antimilitaristiska skrifter, hvilka just i ett sådant ögonblick äro det allra farligaste som kan tänkas? Jag tycker, att denna lag är fullkomligt berättigad, för att icke säga nödvändig; och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Staaff: Jag ber att få fästa den siste talarens uppmärksamhet på att hvad han talade om är detsamma, som är yrkad i reservationen. Hvad vi reserveranter vilja, är nämligen just, att dessa lagbestämmelser skola tillämpas vid mobilisering på grund af krigsfara, men icke vid öfningsmobilisering. Så förhåller det sig. Den ärade talaren har tydligen icke läst reservationen.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jo, jag har läst den; men det är möjligt, att jag icke yttrat mig nog tydligt. Jag undrar emellertid, hvad nytta vi vid krigsmobilisering skulle hafva af de kostnader, vi nedlagt på försvaret, om vi dessförinnan skulle tillåta dessa skrifter att utan vidare straffpåföljd spridas undan för undan, så att de värnpliktige blefve alldeles inpyrda med de däri innehållna satserna. Det

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

vill jag fråga herr Staaff om. Blefve icke följden den, att, då faran står för dörren, de värnpliktige, just på grund af de antimilitaristiska skrifter, som blifvit spridda bland dem, skulle neka att inställa sig till mobilisering? Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Christierson: Herr talman, mina herrar! Det har här framhållits från flera håll, och särskildt af chefen för justitiedepartementet, att så och så många gånger hafva så och så många skrifter utdelats under den och den tiden; och detta ropade kammaren bravo till, d. v. s. till hans indignation öfver att något dylikt ägt rum. Bara det, att en skrift kommer från ett håll, som på något sätt bär socialistisk etikett, från socialdemokratiskt eller ungsocialistiskt håll, och bara det, att en skrift från det hållet utdelats bland militärer, är nog för att man skall anse det som ett brott eller åtminstone såsom ett motiv till en skärpning af lagen. Jag frågar herrarna här i kammaren: är det verkligen så, att hvarje skrift, som ej kommer från K. F. U. M. eller något dylikt håll, får anses såsom otillåten? Är det meningen att här få till stånd en sådan lagstiftning, att hvarje skrift, hvarje ord, som kommer från håll, som ej är godkänt af krigsledningen, skulle anses såsom brottsligt?

Hade herr justitieministern påpekat, att *brottsliga* skrifter hade till det och det antalet utdelats bland värnpliktige, hade saken varit en annan. Då skulle jag fått aktning för hans juridiska sinne; nu har jag mera intryck af hans polissinne, ty för polisen är det ju en styggelse att skriften utdelas, utan att polisen kan förekomma det; och det var något af denna förbittring, som jag fann i herr justitieministerns anförande. Jag tror emellertid, att kammaren, åtminstone vid närmare besinning, skall finna, att det icke är något skäl att gå med på sådana åtgärder endast därför att några personer utdelat skrifter. Ja, jag vill påstå, att detta är vår rättighet, ja vår skyldighet; och det är först då en utdelning af *brottsliga* skrifter äger rum, som lagstiftningen kan ingripa och bör ingripa, d. v. s. om den redan befintliga lagstiftningen icke räcker till.

Jag tror nog, att de bravorop, som hördes här efter herr statsministerns anförande, i kväll komma att efterföljas af ytterligare bravorop i aftontidningarna; ty man menar väl, att nu har knyt näfven fallit, nu är det sagdt: »Hitintills, men icke vidare». Men hvad var det herr statsministern sade? Jo, det var: »Skall denna agitation mot militarismen få fortgå? Jag tror, att det vore svårt att här i kammaren uppdrifva majoritet mot åtgärder, som äro riktade mot militarismen. Ty under rubriken »militarism» måste väl inrangeras t. ex. de här i kammaren förut vid ett tillfälle påtalade »ohyggligheterna» vid flottan — d. v. s. om det fins några — och dem måste vi väl bekämpa.

Herr statsministern sade vidare: skola kasernerna blifva härdar för den antimilitaristiska agitationen?» Därpå vill jag svara herr statsministern, att hvad herr statsministern önskar och hoppas *icke* skall ske, det *kommer att ske*: när man kallar ihop unga män så lång tid under krigslagarna, då förbereder, väcker och fortplantar detta den antimilitaristiska agitationen. Men jag vill räcka herr statsministern

min hand, om så kan ske, på ett annat program, som han framkastat, det nämligen: »Hellre bort med värnplikten, än att de värnpliktige skulle fördärfvas i kasernerna». Vill herr statsministern taga upp det programmet, så skulle han inom det socialistiska lägret finna sitt kraftigaste och bästa stöd. Men detta yttrades väl mera för att vinna bifall inom kammaren; och vid närmare eftertanke kommer herr statsministern kanske icke att stå för det. Jag vill dock hoppas, att herr statsministern måtte stå vid detta sitt yttrande; ty det vore det bästa medlet mot den antimilitaristiska propaganda, som allt mer och mer griper omkring sig i vårt land.

Jag ber att få yrka bifall till herr Brantings hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Under den samma hade framställts yrkanden dels på bifall till utskottets hemställan, dels på bifall till den af herr Staaft m. fl. afgifna reservationen, dels ock på bifall till det af herr Branting under öfverläggningen framställda förslaget. Herr talmannen gaf nu propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar,

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 125 ja mot 87 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Härefter gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till den af herr Staaft m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen och dels på afslag därå; och blef därvid reservationen af kammaren afslagen.

Slutligen framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till det af herr Branting under öfverläggningen afgifna yrkandet, dels ock på afslag å berörda yrkande; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den sistnämnda propositionen. Som votering likväl begärdes af herr Branting, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår ifrågavarande af herr Branting framställda yrkande, röstar

*Angående
ändring af
§ 4 mom. 9
och § 5 mom.
10 tryck-
frihetsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit samma yrkande.

Omröstningen utvisade 143 ja mot 55 nej; och hade kammaren alltså afslagit herr Brantings ifrågavarande yrkande.

§ 4.

*Ändrade
ändrad
lydelse af
2 § 4:o tryck-
frihetsför-
ordningen.*

Till afgörande förelåg vidare konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Albert Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att få göra några anmärkningar mot den formulering, som konstitutionsutskottet gifvit sitt förslag i denna punkt.

Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och konstitutionsutskottets är till en början den, att Kungl. Maj:ts förslag inriktar sig på att angifva villkoren för att utlämning icke må äga rum. Konstitutionsutskottet har lagt om synpunkten och vill angifva de villkor, under hvilka utlämning må äga rum.

Jag antager att detta beror därpå, att utskottet velat medgifva äfven den möjligheten att utlämna uppgifter under vissa villkor och förbehåll. Denna utväg lär knappast kunna anses medgifven med den formulering som Kungl. Maj:ts förslag har, och det kan möjligen anses lämpligt att ett utlämnande med förbehåll äfven får ske. Jag är dock ej alldeles säker härpå, det synes mig väl kunna ifrågasättas, om ej i de fall, där utlämning ej kan ske utan att villkor bifogas, det må vara tryggast att ingen utlämning sker alls. Under alla omständigheter varder den enskildes rätt, hvarom ju här är fråga, på sådant sätt bäst tillgodosedd.

Utskottet angifver de synpunkter, som böra anläggas, då myndighet har att bestämma om ett utlämnande bör medgifvas eller ej: hänsyn skall tagas till »uppgiftens natur eller det ändamål, för hvilket den ästundas, och omständigheterna i öfrigt». Det torde vara själfklart att dessa synpunkter böra beaktas äfven med Kungl. Maj:ts förslag. Däremot anser jag tvifvelaktigt, om något verkligen är vunnet med att detta inryckts i grundlagstexten. Något motsvarande förekommer icke i de andra mom. af tryckfrihetsförordningens § 2, 4:o hvilka kunna vara jämförliga med det förevarande, exempelvis det som handlar om kyrkoböcker. Uttrycket »uppgiftens natur» förefaller mig något främmande i en grundlagsparagraf och det samma skulle jag vilja säga om uttrycket att »ett tidigare utlämnande icke kommer

att missbrukas». Det är väl knappast »utlämnandet», som kan missbrukas, utan den utlämnade uppgiften.

Kommer så straffbestämmelsen. Utskottet har formulerat den på annat sätt än Kungl. Maj:t i sitt förslag och gifvit den realiter en annan innebörd. Det är egentligen härom, som jag ville yttra några ord.

*Angående
ändrad
lydelse af
§ 4:o tryck-
frihetsför-
ordningen.
(Forts.)*

Jag vill då till en början anmärka, att straffbestämmelsen i Kungl. Maj:ts förslag är formulerad i noggrann öfverensstämmelse med straffbestämmelserna i de andra styckena i förevarande §, som äro närmast jämförliga med det nu föreslagna, nämligen dem, som handla om uppgifter till straffregistret, till taxeringsmyndigheterna och till bankinspektionen, hvilka alla tillkommit under de senare åren.

Bestämmelsen om straffregistret tillkom 1900. Då var den emellertid icke såsom nu ett själfständigt stycke, utan var inryckt i det stycke, som handlar om kyrkoböckerna, och straffbestämmelsen var densamma som ännu i detta stycke, nämligen straff blott för den, som »utlämnar» uppgiften (icke för den, som offentliggör den).

Men 1902 föreslog Kungl. Maj:t skydd för sjukhusjournaler och intagningshandlingar angående dem, som vårdats å hospital eller sjukhus, och denna bestämmelse sattes då in i stycket om kyrkoböcker. I sammanhang härmed uppfördes stadgandet om straffregistret som ett själfständigt stycke. Men straffbestämmelsen bibehölls i bägge dessa stycken oförändrad, d. v. s. straff stadgades blott för den, som obehörigen utlämnar handlingen.

Då gjorde emellertid konstitutionsutskottet ändring härutinnan och föreslog, att straffbestämmelsen skulle kompletteras med orden »så ock den, som i tryck offentliggör dylik handling (dylikt utdrag), hvilken (hvilket) obehörigen utlämnats».

Och som motiv härför yttrade utskottet: »Utskottet har nämligen ansett nödvändigt, att i förevarande lagrum straffpåföljd äfven stadgas särskildt för den, som i tryck offentliggör sådan handling, af ifrågasvarande beskaffenhet, som i strid mot meddelad föreskrift blifvit från sjukvårdsinrättning utlämnad».

Stadgandets ordalydelse och den motivering, som utskottet därför gifvit, synas mig ganska tydligt gifva vid handen, att den, som fått en handling af ifrågasvarande slag till sig utlämnad, är skyldig att, innan han offentliggör den, underkasta den samma granskning som myndigheten, innan denna utlämnar handling. Han är sålunda icke skyddad allenast däraf, att han fått handlingen till sig utlämnad; han får själfständigt för sin del ingå i bedömande däraf, om handlingen är af beskaffenhet att kunna grundlagsenligt offentliggöras eller ej, och är handlingen grundlagsenligt skyddad från offentliggörande, får han rätta sig därefter.

En annan tolkning af grundlagsbudet skulle leda till den egenomliga konsekvens, att ingen kunde dömas för offentliggörande af en sådan handling, med mindre den utlämnande myndigheten blifvit lagförd och dömd, och kanske skulle det ock fordras, att dessa utslag fått vinna laga kraft, innan offentliggörandet skedde.

Jag kan icke heller finna, att detta grundlagsbud är på något sätt olämpligt. Det synes mig med allt skäl kunna fordras, att den, som

Angående
ändrad
lydelse af
2 § 4:o tryck-
frihetsför-
ordningen.
(Forts.)

kommit öfver en uppgift af ifrågavarande slag, äfven tänker efter, om det stämmer med tryckfrihetsförordningen, innan han offentliggör den. Stycket om skydd för taxeringsuppgifter tillkom äfven på grund af proposition 1902. Straffbestämmelsen i detta stycke formulerades likaledes af konstitutionsutskottet, som föreslog tillägget: »så ock den, som i tryck offentliggör dylik uppgift».

Stycket om bankinspektionen var äfven föreslaget till 1902 års Riksdag. Konstitutionsutskottet redigerade straffbestämmelsen liksom i de förut nämnda fallen. Förslaget föll visserligen då, men nytt lika lydande förslag antogs till hvilande 1905 och blef grundlag år 1906.

Konstitutionsutskottet har, i de fall som nu föreligga, lagt om straffbarhetsbetingelsen så, att tjänstemannen, som lämnar ut handlingen, skall straffas, om han insett eller bort inse, att handlingen ej skulle lämnas ut, men den, som offentliggör uppgiften, blott om han verkligen insett detta »med kännedom» om att uppgiften icke bort lämnas ut, som utskottet säger. Jag har svårt att inse, hvarför denna nya princip nu skall införas i tryckfrihetsförordningen, emot hvad som finnes där förut.

Jag antar, att skälet skulle vara, att i fråga om statistiska uppgifter måste pröfningen blifva mycket diskretionär och grannlaga, medan däremot i de andra fallen frågan, om en uppgift får offentliggöras eller icke, beror af yttre, lätt konstaterbara fakta, såsom t. ex. straffregisteruppgifter och taxeringsuppgifter.

I fråga om dessa senare synes det genast, att de äro sådana, att de icke få offentliggöras. Men detta skäl kan icke heller vara det riktiga, ty om jag ser på bankinspektionens handlingar, så finner jag, att i afseende å dem måste äga rum en minst sagdt lika diskretionär pröfning som beträffande de handlingar, hvarom nu är fråga. Bankinspektionens handlingar få nämligen icke offentliggöras, när de röra enskildes förhållanden till banken. Men enligt hvad som vitsordades, då denna fråga var föremål för debatt i kamrarne, äro i bankinspektionens handlingar uppgifter rörande enskildes och uppgifter angående bankens allmänna ställning så sammanblandade med hvarandra, att det är ytterst svårt att kunna säga, hvad som är af den ena eller af den andra beskaffenheten, hvad som får offentliggöras eller icke offentliggöras.

Således, när det är fråga om tillämpningen af detta moment, skall den enskilde på egen risk pröfva, om den uppgift, han fått från bankinspektionen, får offentliggöras eller icke. Misstager han sig, blir han straffad. Får han åter en liknande uppgift från statistiken, så behöfver han icke verkställa denna pröfning. Om han då offentliggör, hvad som icke bort offentliggöras, är han straffri.

Det sätt, på hvilket konstitutionsutskottet lagt om straffbestämmelserna, synes mig därför vara en ganska betänklig sak, och jag vågar säga, att det icke innebär någon förbättring af Kungl. Maj:ts förslag. Betänkligt synes det mig under alla omständigheter vara att nu i samma moment af tryckfrihetsförordningen införa en fjärde cert af straffbestämmelser till de tre, som finnas där förut.

Utskottet har infört latitud i straffet. Jag erkänner, att detta är en förbättring, men jag vill endast säga, att med samma skäl borde

latitud införas i de andra styckena af samma moment. Nu finnes sådan blott i ett fall, nämligen i fråga om offentliggörande af mobiliseringsplaner.

De anmärkningar, jag nu tillåtit mig göra mot konstitutionsutskottets förslag, torde emellertid ur rent praktisk synpunkt icke ha synnerligen mycket att betyda. Tryckfrihetsförordningen lider redan förut af så många oegentligheter, inkonsekvenser och ojämnheter, att litet mer eller mindre i den vägen ej torde inverka synnerligen mycket på det hela. Och att en bestämmelse i det *syfte*, som Kungl. Maj:t föreslagit, är synnerligen väl behöflig, är ju allmänt erkänt.

Jag anser mig därför icke böra göra någon hemställan till kammaren i frågan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande n:o 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, dels ock en i ämnet väckt motion.

*Angående
vissa be-
stämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.*

I proposition n:o 188, dagtecknad den 24 nästlidne april, hvilken proposition hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Vidare hade i en inom Andra Kammaren af herr *M. Matsson* väckt motion, n:o 317, i hvars syfte sex andra af kammarens ledamöter instämt och hvilken motion likaledes hänvisats till bevillningsutskottet, hemställts, att Riksdagen måtte, med godkännande af propositionen i öfrigt, besluta sådan ändring af 1 § i förordningen, att vid resa öfver de delar af gränsen, som vore belägna mellan gränstationen i Mitandersfors i Värmland och gränsen mellan Värmland och Dalarne samt mellan Ljusnebäcken i Härjedalen och Frostvikens socken i Jämtland, måtte få tullfritt medföras 150 kilogram omalen och 100 kilogram malen spannmål i stället för af Kungl. Maj:t föreslagna kvantiteter 40 kilogram omalen och 25 kilogram malen.

Utskottet hemställde:

1:o att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition n:o 188 måtte af Riksdagen bifallas; samt

2:o att herr Matssons ofvanberörda motion n:o 317 finge anses besvarad genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) hemställt.

Reservationer hade emellertid afgifvits af:

Angående
vissa be-
stämmeiser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge
(Forts.)

herrar *P. A. H. Cavalli*, friherre *N. A. A. Trolle*, *J. A. Sandwall*,
J. F. Wester, *A. E. Håkanson* och *L. A. Hedenlund*;

herr *Jansson* i Krakerud, som ansett, att de af Kungl. Maj:t före-
slagna spannmålmängderna, som skulle få tullfritt införas, borde ökas
ifrån nuvarande 40 kilogram omalen spannmål till 75 kilogram, och
för malen spannmål från 25 till 50 kilogram;

herr *Branting*; samt

herrar *Berg* i Göteborg och *Olsson* i Älfvalsåsen.

Sedan utskottets hemställan upplästs, lämnades på begäran ordet till:

Herr *Matsson*, som yttrade: Den af mig väckta motionen är
närmast föranledd af den ogynnsamma särställning, som en del gräns-
orter till Norge intaga med hänsyn till dessa gränsorters bristande
möjligheter till samfärdsel med vårt lands sädesproducerande orter.
Denna brist på samfärdsöjligheter föreligger ungefär i samma omfatt-
ning beträffande de gränsorter, som i den kungl. propositionen äro
angifna under mom. a) som i fråga om de, hvilka upptagas under
mom. b). Jag har fördenskull i min motion hemställt, att samma
förmåner skulle beredas de under mom. a) angifna gränsorterna, som
tillkomma de under mom. b) upptagna orterna.

Äfven Kungl. Maj:t synes med bortseende från de tillfälliga och
öfvergående omständigheter, som härröra från föregående års missväxt,
hafva afgifvit sitt förslag med hufvudsaklig hänsyn till vissa gräns-
orters brist på kommunikationer. Men i Kungl. Maj:ts förslag finnes
intet skäl angifvet för att vissa af dessa gränsorter skulle, såsom Kungl.
Maj:t föreslagit, medgifvas rätt att tullfritt införa större kvantiteter
spannmål än andra gränsorter. Mig har därför förefallit riktigast, att
man finge likställighet mellan samtliga de gränsorter, som här äro i fråga,
så att samma kvantiteter spannmål finge tullfritt införas såväl till de
södra gränsorterna som till de norra.

Då emellertid den hemställan, jag härom gjort i min motion, i
saknad af stöd ifrån utskottet, icke har någon utsikt att vinna kam-
marens bifall, finner jag mig, herr talman, föranlåten afstå från att
yrka bifall till densamma och inskränka mig till att yrka bifall till
det förslag, som framställes af herr *Gustaf Jansson* i Krakerud i hans
vid utskottets betänkande fogade reservation.

Herr *Jansson* i Krakerud: Herr talman! Det förhåller sig verk-
ligen så, att de människor, som bygga och bo i de södra finnskogarna
i Värmlands län, äro hänvisade till att taga all sin spannmål från Norge,
vare sig de få införa den i poster af 25 eller af 50 kg. De kunna
icke hämta den från något annat håll, ty det blir alldeles orimligt
dyrt att frakta spannmålen t. ex. från Karlstad i Värmland upp till
södra finnskogarna.

Således komme, såvidt jag kan förstå, den ändring jag föreslagit
icke att det ringaste inverka på statsverkets tullinkomster, ty dessa
människor komme under alla förhållanden att taga sin spannmål från
Norge. Det göra de nu, och de komme också att göra det, om de
finge på en gång införa 75 kg. omalen och 50 kg. malen spannmål.

Det är endast litet mera bekvämlighet, som jag har velat bereda dem, ity att de under de stränga snövintrar, som ju i allmänhet förekomma i norra Värmland, hafva mycket svårt att komma fram till landsvägarna, och då är det klart, att det vore godt för dem, om de finge på en gång införa 50 kg. malen spannmål. De sluppe då att så snart vända om för att hämta mera mjöl eller spannmål.

*Angående
vissa be-
stämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Jag skall, herr talman, på grund häraf be att få yrka bifall, äfven jag, till min reservation. Den innebär den ändring i mom. a) af första paragrafen, att, i stället för att 40 kg. omalen och 25 kg. malen spannmål på en gång få införas, man skulle få taga in 75 kg. omalen och 50 kg. malen spannmål. Jag tror emellertid icke, att omalen spannmål införas i dessa trakter. Jag känner icke till det, men det förefaller mig, som om det icke skulle vara möjligt, ty efter hvad jag tror, finnas inga kvarnar där uppe. Jag kan emellertid icke garantera detta, men jag vet, att den spannmål, som i vanliga fall köpes, utgöres af mjöl. Således skulle här endast blifva den skillnaden, att man finge på en gång införa 50 kg. mjöl. Invånarna i dessa bygder komme då att behöfva göra endast hälften så många resor, som de nu få göra för att tillfredsställa sitt behof af spannmål. Härpå kan väl icke vare sig staten eller någon annan göra förlust, men en stor fördel skulle det blifva för de människor, som bygga och bo där uppe i södra finnskogarna.

Häruti instämde herrar *Berggren* och *Johansson* i Öja.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Mot det af herrar Matsson och Jansson i Krakerud framställda yrkandet skulle jag för min personliga del icke hafva synnerligen mycket att invända. Men jag ber att få nämna, att utskottets majoritet hade den åsikten, att man icke kan besluta i en sak sådan som denna utan någon föregående utredning. Nu kom Kungl. Maj:ts proposition in ganska sent, och man kan icke gärna vara med om att utan vidare föreslå ändrade bestämmelser i förevarande afseende utan att generaltullstyrelsen och antagligen väl äfven Konungens befallningshafvande i orterna fått tillfälle att yttra sig. Vi hörde här den siste talaren i fråga om importen af omalen spannmål säga: jag tror icke, att sådan spannmål importeras, det är knappast troligt, och dylikt. Detta tyder på, att han icke själf är hemma i frågans detaljer. Om man då skulle besluta i öfverensstämmelse med hans förslag, komme man ju att i viss mån besluta i blindo.

Det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag förstår mycket väl den siste ärade talarens farhågor, och jag vill för min del icke alls klandra de åsikter, han har uttalat. Men rörande den omalna spannmålen vill jag nämna, att det visserligen är alldeles riktigt, att jag icke personligen känner, huruvida sådan spannmål importeras eller icke. Men skulle händelsevis omalen spannmål införas och gränsbefolkningen

Angående
vissa be-
stämmler
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

finge på en gång intaga en säck, innehållande 75 kg., hvad skulle detta medföra för risk? Detta kan jag icke förstå.

Nu är det ju alldeles riktigt, att utredning bör vidtagas, när det gäller vidtomfattande förändringar. Detta är ju alldeles sant. Men här föreligger icke någon stor reform, ingen reform, som har någon som helst betydelse, ty hvem som helst i denna kammare kan ju förstå, att man icke där uppe i södra finnskogarna kan lega häst och fara och hämta 50 kg. mjöl i handelsafsikt för att göra vinst på affären. Dessutom får ju den, som inför varan, lämna förbindelse på att han icke gör det i handelsafsikt.

För min enskilda del och med den kännedom jag har om denna sak kan jag därför icke alls förstå, att det föreligger någon fara.

Dessutom skall jag be att få nämna, att befolkningen förut haft rätt att tullfritt införa 100 kg. spannmål. Men då var det en handlande, som märkte, att han icke fick sälja allt det mjöl, som konsumerades i Dalby socken, hvilken ligger något längre i söder. Han förmodade då de andra handlandena att skriva under en petition till Kungl. Maj:t med anhållan, att icke så mycket som 100 kg. skulle få tullfritt införas. Tullstationen låg vid denna tid på annat håll, och det hände ibland, att hemmansägarna äfven i denna socken reste till Norge och togo en hel säck med sig hem, hvilket ju var fullkomligt lagligt. Med anledning däraf fick den omnämnda handlanden sälja några tjug säcker mindre, och därför föranstaltade han om petitionen till Kungl. Maj:t.

Sedermera mins jag icke frågans gång, huruvida Kungl. Maj:ts proposition afsåg en sänkning till 25 kg. eller om utskottet företog denna sänkning på rak arm. Följden blef i alla fall, att på grund af petitionen en sänkning skedde till 25 kg. Men vidare utredning i frågan förelåg icke då och föreligger icke heller nu.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Jag vill icke förneka, att det kan föreligga behof af en revision af gränstrafikförrordningen, tvärtom! Men hvad jag alldeles bestämdt vill bestrida är lämpligheten af att kammaren utan föregående undersökning besluter en sådan revision på rak arm endast på herr Janssons i Krakerud auktoritet.

Herr Matsson: Den närmast föregående ärade talaren har lika litet som utskottet angifvit några skäl för att de under mom. a) upptagna gränsorter icke skulle i afseende å rätt till tullfrihet vid införsel af spannmål fullt likställas med de gränsorter, som omnämnas i mom b). Jag kan fördenskull icke alls fatta eller, rättare sagdt, gissa mig till de skäl, som i förevarande hänseende varit bestämmande för Kungl. Maj:t och för utskottet.

Den föregående ärade talaren anförde, att utskottet icke kunnat biträda den föreliggande motionen på den grund, att ärendet varit för litet utredt. Men det motiv, som jag anført till stöd för min motion, torde icke kräfvat någon utredning, då det är allmänt känt, nämligen att de här ifrågavarande gränsorterna lida under så ogynnsamma kommunikationsförhållanden, att de äro urståndsatta att från sädesprodu-

cerande svenska orter införa sitt behof af spannmål och hänvisas att taga detta från Norge. De äro hänvisade att under alla omständigheter infrakta sitt behof af spannmål från Norge, oafsedt om spannmålen skall förtullas eller få tagas in tullfritt.

Då nu dessa gränsorter äro så ogynnsamt ställda i afseende å kommunikationer, torde det ligga i statens intresse att i möjligaste mån bereda dess inbyggare motsvarande lättnader. Man arbetar i vår tid mycket på att hämma emigrationen. Jag undrar, om det icke skulle vara en välbetänkt åtgärd i denna riktning, om man beredde ökade existensmöjligheter för befolkningen i de ifrågavarande orterna. En liten åtgärd i sådant syfte är hvad jag föreslagit i min motion. Herr Jansson i Krakerud har i någon mån tillmötesgått mitt yrkande, då han i sin reservation föreslår Riksdagen att gå med på hälften af hvad jag begärt. Jag finner icke något skäl anfördt, vare sig af Kungl. Maj:t eller af utskottet eller af den ärade medlem af kammaren, som här fört utskottets talan, för att dessa gränsorter, såväl de under mom. a) som de under mom. b), icke skulle i förevarande hänseende vara fullt likställda. Men då det icke läser förefinnas någon möjlighet att nu få en sådan likställighet, nödgas jag vidblifva mitt yrkande om bifall till det förslag, som framställdts af herr Jansson i Krakerud.

*Angående
vissa be-
stämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag skall endast be att med några ord få fästa uppmärksamheten på det stora behofvet af en revision utaf ifrågavarande tullstadga, i all synnerhet för de nordliga delarna af landet, nämligen Norrbottens och Västerbottens län och äfven vissa delar af Jämtlands län. Det har under en lång följd af år varit ständiga klagomål från den mycket fattiga befolkningen längst upp i fjälltrakterna öfver att man gifvit stadgan ett så obarmhärtigt innehåll, att de, då de skolat resa den oändligt långa vägen för att hämta spannmål, icke få på en gång taga in mer än 100 å 150 kilogram. Det är för dem omöjligt att göra så många resor, och därför komma lagens bestämmelser, som åsyfta att bereda dem en lindring, faktiskt icke att verka så som de böra. Man har petitionerat flera gånger till Kungl. Maj:t i detta ärende, och då nu äfven Konungens befallningshafvande i Västerbottens län har framhållit, att vid förefallande behof alltid borde medgifvas en utsträckning i rätten att införa spannmål, samt man kan säga, att detta förefallande behof är permanent, är det hopplöst för dem, att, oaktadt alla hänvändelser och oaktadt man äfven i Norrlandskommittén skarpt framhållit behofvet af revision, det icke finnes någon möjlighet vare sig från Riksdagens eller från regeringens sida, att deras önskemål skall behjärtas. Om herrarne hade varit där uppe, såsom jag varit, och sett, huru de bo och huru långt de hafva till allting, skulle herrarne förstå, att det icke borde ifrågakomma annat, än att Riksdagen och Kungl. Maj:t samverkade till att fjällborna någon gång måtte få detta sitt gamla önskemål uppfyllt.

Herr *Enander* instämde häruti.

Herr *Branting*: I likhet med hvad herr Lindhagen här nyss

Angående
vissa be-
stämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

framhöll, har äfven jag den uppfattningen, att denna gränstrafikstadga verkligen behöfver en revision. Jag tror, att de yrkanden, som framkommit i herr Matssons motion, och de erinringar, som äfven inom utskottet från sakkunnigt håll, nämligen af representanter från dessa trakter, blifvit gjorda, visat behöfligheten af att man griper sig an med något sådant, och jag tror också, att det förhållandet, att Konungens befallningshafvande i Västerbottens län tillstyrkt, att man under särskilda förhållanden höjer dessa viktsatser, samt att till och med general-tullstyrelsen icke haft något som helst att däremot erinra, väl också pekar på, att här godt kunde vara skäl att undersöka, om allt är så väl bestäldt och väl afvägd i afseende å de kvantiteter, som nu få införas.

Emellertid har ju utskottet saknat möjlighet att, då denna stadga skall vara klar och utfärdad till den 15 maj, gå närmare in på dessa förhållanden, och därför har också utskottet gifvit Kungl. Maj:t den lilla erinran, att utskottet hoppas, att den årligen återkommande propositionen i detta ämne måtte öfverlämnas tidigare, än under sista åren i allmänhet ägt rum, så att frågan måtte kunna upptagas till ordentligt öfvervägande vid ett följande tillfälle. Det kan väl nämligen icke vara fullt lämpligt, att man på rak arm ändrar siffrorna för en del af de gränstrakter, hvarom här är fråga, men däremot bibehåller dem oförändrade just för de allra nordligaste trakterna, där sannolikt behofvet af en höjning utaf kvantiteterna är ännu större, än det kan vara i Värmland. Det är i känslan af önskvärdheten af en fullständig revision, som jag för min del instämt i utskottets hemställan, efter det i motiveringen förts fram dels en vädjan till Kungl. Maj:t att vid nödtillfällen beakta den utvägen att lindra förhållandena för befolkningen i gränstrakterna och dels äfven den lilla erinringen, att man önskade i bevillningsutskottet för ett kommande år få bättre tid att underkasta dessa saker en närmare pröfning.

Vid detta förhållande tror jag, att syftet med herr Matssons motion i ganska väsentlig grad uppnås, om Andra Kammaren bifaller utskottets hemställan, och att man på detta sätt får fram en mera fullständig utredning af ifrågavarande saker samt tillfälle att tillgodose gränsbefolkningen utefter hela gränsen och icke blott vid de delar af densamma, som närmast afses i herr Matssons motion.

Nu har det sagts mig, att Första Kammaren redan har afslagit hela motiveringen, helt och hållet strukit densamma, ty kammaren ville icke alls gifva det minsta finger åt tanken på en revision. Så mycket mera är det enligt min uppfattning skäl, att Andra Kammaren enigt samlar sig omkring bevillningsutskottets utlåtande, så att Kungl. Maj:t får klart för sig, att åtminstone Andra Kammarens mening är, att en granskning af de ifrågavarande kvantiteternas belopp bör komma till stånd och att de billiga önsknings, som framförts från gränsbefolkningen och tagit sig uttryck i Norrlandskommitténs betänkande samt på många andra sätt, måtte blifva vederbörligen beaktade.

Det är, herr talman, denna motivering, som jag, såsom framgår af min kortfattade reservation, önskat skola starkare framhållas. Denna önskan vann icke gehör, men i alla fall, såsom saken nu ligger, tror jag mig bäst gagna denna revisionstanke genom att yrka bifall till

utskottets hemställan oförändrad, och detta tillåter jag mig nu, herr talman, att göra.

I detta anförande instämde herrar *Höjer, Zetterstrand, Wavrinsky* i Stockholm, *Berg* i Göteborg, *Eriksson* i Ålgered, *Bromée* i Billsta, *Hellgren* och *Olsson* i Älfaldalsåsen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen propositioner å de därunder framställda yrkandena; och biföll kammaren hvad utskottet hemställt.

§ 6.

Därnäst i ordningen å föredragningslistan kom bevillningsutskottets betänkande n:o 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående stämpelafgiften.

Om förslag till förordning angående stämpelafgiften.

Genom proposition n:o 160, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bifogadt protokoll öfver finansärenden för den 3 nästlidne april, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående stämpelafgiften.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition med förslag till förordning angående stämpelafgiften måtte af Riksdagen bifallas, dock att 7 och 27 §§ i förordningen skulle erhålla viss ändrad lydelse.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Höjer, som yttrade: I afseende å föredragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 24 tillåter jag mig hemställa, att det ifrågavarande författningsförslaget föredrages paragrafvis i nummerföljd och, där så erfordras, momentvis med slutmeningar och rubriker sist samt därefter utskottets hemställan; att vid behandlingen af 8 § Afd:a A), B) och C) måtte hvar för sig föredragas; att, därest en eller annan del af förslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses vara en följd af återremissen; att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga att vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut; samt att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Hvad herr Höjer sålunda hemställt bifölls af kammaren.

1—7 §§; öfverskriften till I Art.; 8—23 §§; öfverskriften till II Art.; 24—26 §§; öfverskriften till III Art. samt 27—34 §§.

Godkändes.

Om förslag
till förord-
ning
angående
stämpel-
avgiften.
(Forts.)

Efter föredragning af 35 § yttrade

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Det nu föreliggande förslaget till förordning angående stämpelavgiften förefaller mig mycket förtjänstfullt hopkommet. Men med afseende å denna § 35 kan jag icke underlåta att göra några erinringar. Här har tillagts ett tredje moment till ifrågavarande paragraf i syfte att åstadkomma strängare kontroll med afseende å stämpeluppbörden. Jag delar till fullo herr statsrådets uppfattning därutinnan, att en dylik skärpt kontroll är af behovet påkallad. I sådant afseende hade förslag framställts af justitieombudsmannen till 1903 års Riksdag, ett förslag, som, såvidt jag kan finna, var mycket praktiskt och väl värdt att följa. Nu har man i stället anslutit sig till ett förslag, som blifvit framlagd af statskontoret. Detta senare förslag förefaller mig däremot icke praktiskt. Jag befarar, att tillämpningen af detta tredje moment i § 35 skall komma att medföra mycket onödigt besvär och stor tidsspillan för uppbördsmännen, särskildt landtdomarne. Och jag tror, att det kan komma att leda till en påföljd, som man icke åsyftat, nämligen trakasserier för allmänheten. Och hvad kontrollen beträffar, tror jag icke, att den blir starkare, än den skulle ha varit, om man antagit kontrollbestämmelser ungefär i den riktning, som justitieombudsmannen föreslog.

Erinringar mot förslaget i denna del hafva gjorts äfven från annat håll, och jag vet, att frågan varit före äfven i Första Kam-maren. Men där har icke något ändringsyrkande blifvit framställt. Jag har ej heller velat göra något sådant yrkande. Jag har endast afsett att fästa uppmärksamheten på nu påpekade förhållande, i förhoppning, att, om det visar sig, att mina farhågor äro grundade, man i så fall icke må motsätta sig att vidtaga en omredigering af förslaget i denna del.

Herr talman! Jag har, som sagdt, intet yrkande att göra.

Härut instämde herrar *Neiglick*, *Söderbergh* i Karlshamn och *Kronlund*.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

36 och 37 §§; öfverskriften till IV Art.; 38—43 §§; öfverskriften till V Art., samt 44—48 §§.

Godkändes.

Beträffande 49 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

49 §.

I redovisning för stämplrar äger försäljningsman såsom ersättning för besvär och kostnader räkna sig till godo, i Stockholm tre procent samt i öfriga städer och å landet fyra procent af det belopp, för hvil-

ket stämplrar försålts, till och med en årlig försäljningssumma af 20,000 kronor. För öfverskjutande belopp till och med 200,000 kronor beräknas provisionen efter två procent och för belopp utöfver 200,000 kronor efter en tiondedels procent.

Har på grund af oriktig debitering genom laga kraft ägande beslut förordnats, att erlagd stämpelafgift må återbekommas, skall därå belöpande provision gå åter.

*Om förslag
till förord-
ning
angående
stämpel-
afgiften.
(Forts.)*

Reservation hade emellertid i fråga om denna paragraf afgifvits af herrar *Jansson* i Krakerud, *Bromée* i Billsta, *Ericsson* i Ofvanmyra och *Söderberg* i Hobborn.

Sedan paragrafen föredragits, yttrade:

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! I den föredragna paragrafen stadgas, att stämpelförsäljningsman äger rätt uppbära provision å af honom försålda stämplrar. Denna provision utgår med olika procent alltefter försäljningssummans storlek, med högre procent för den första delen af försäljningssumman eller 20,000 kronor, med lägre procent för ett försäljningsbelopp därutöfver till och med 200,000 kronor och med ännu lägre procent för öfverskjutande försäljningssumma. Att denna provision har en stor betydelse, kan man sluta därå, att stämpelförsäljningsmedlen uppingo under år 1896 till 5,233,045 kronor 39 öre, men redan år 1906 utgjorde 10,094,630 kronor 94 öre och således under endast 10 år nära nog fördubblats.

De bestämmelser, som gälla med afseende å uppdelningen af stämpelprovisionen för olika försäljningssummor, äro ägnade att inleda vederbörande i frestelse att försöka få så hög provision som möjligt, och det har äfven visat sig, att missförhållanden ägt rum vid uppberandet af denna provision. Jag skall omnämna några exempel.

Där samma ämbete eller tjänst under ett kalenderår uppehållits af flera personer, hafva dessa hvar för sig begagnat den ämbets- och tjänsteman medgifna rätt att mot ställd säkerhet erhålla och försälja stämplrar och därför hvar för sig beräknat och uppburit provision, hvilket naturligen haft till följd, att staten därvid fått betala högre provision, än eljest bort äga rum.

I landsorten på platser, där försäljningen i vanliga fall ej uppgår till 200,000 kronor, säljas stämplrar till förbrukning å annan ort, där stämpelförsäljningsmannens försäljning öfverstiger 200,000 kronor. Detta medför för staten en utgift, som minst motsvarar skillnaden mellan en provision beräknad efter två procent och sådan efter en tiondedels procent. Såsom ett exempel härå skall jag meddela ett fall, som verkligen inträffat. Magistratssekreteraren i en mindre stad sålde för 40,000 kronor stämplrar, som skulle förbrukas i Stockholm vid afdelningskontoret af en bank, hvars hufvudkontor är beläget i den mindre staden. Anledning är att antaga, att i detta fall stämplarna aldrig afsändes till hufvudkontoret och magistratssekreteraren, utan afhämtades i statskontoret af afdelningskontorets personal. Då nu

*Om förslag
till förord-
ning
angående
stämpel-
avgiften.
(Forts.)*

ifrågavarande magistratssekreterare icke förbrukar för 200,000 kronor stämplor per år, medförde berörda transaktion, att staten för försäljning af dessa stämplor fick betala i provision 800 kronor i stället för 40 kronor eller således 760 kronor mera, än staten bort göra.

Riksdagen har också haft uppmärksamheten fästad å oegentligheterna med afseende å beräkningen af denna provision, och Riksdagen har äfven aflåtit flera skrivelser till Kungl. Maj:t i detta ärende såväl vid 1902 som vid 1903 och 1904 års riksdagar, och äfven i fjol aflät Riksdagen en dylik skrivelse i ämnet.

Nu har Kungl. Maj:t i sitt föreliggande förslag försökt att råda bot på en del missförhållanden i förevarande hänseende; och därest detta förslag vinner Riksdagens bifall, kan man antaga, att en hel del af de här påpekade missförhållandena komma att undanröjas. Men likväl torde det komma att uppstå fall, där åtskilliga försäljningsmän kunna kringgå bestämmelserna. Ty sådan denna paragraf är formulerad, gäller den hufvudsakligen tjänstemän, som blifva mera bundna genom däri intagna föreskrifter. Jag tror således, att det hade varit lyckligare, om man i detta fall gått grundligare till väga och sökt åstadkomma en fullständig ändring härutinnan. Bevillningsutskottet medger också delvis riktigheten häraf och har nederst på sid. 3 i sitt betänkande uttalat följande:

»Om emellertid, såsom redan blifvit sagdt, bevillningsutskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget, har utskottet likväl icke velat underlåta att erinra, att fastställandet nu af en ny stämpelförordning tydligen icke får undanskjuta genomförandet af sådana förändringar i denna förordning, som till äfventyrs må anses nödiga eller nyttiga. Bevillningsutskottet, som i detta afseende förutsätter, att uppmärksamheten riktas bland annat därå, huruvida icke den försäljningsmän tillerkända provision lämpligen kan minskas, vill ytterligare särskildt framhålla de önskemål beträffande kontrollen öfver de olika stämpelavgifterna, som af förliedet års Riksdag uttalades» etc.

Således har bevillningsutskottet uttalat sig för, att man borde sänka ifrågavarande provision. Men jag är så till vida skiljaktig från bevillningsutskottet, att jag håller före, att bevillningsutskottet redan nu bort föreslå en sådan nedsättning. Men på samma gång borde utskottet enligt mitt förmenande framhållit såsom ett angeläget önskemål, att till stärfjande af florerande missbruk till förlust för staten vid allmänhetens inköp af stämplor hos de särskildt förordnade stämpelförsäljningsmännen deras provision utbytes mot arvode till skäligt belopp inom ramen af medeltalet af provisionen å hvarje plats för hvar och ett af t. ex. de tio senaste försäljningsåren, samt att, till undvikande af onödigt slöseri med statens medel, ägnadt att förtrycka proportionen löneförmånerna emellan, provisionen för stämpelbeläggande tjänstemän nedsattes till minimum, afsedt att inrymma hufvudsakligen allenast missräkningspengar — som icke i något fall synas böra uppgå till högre belopp än 500 kronor och helt visst i de flesta fall icke ens behöfva uppgå till 50 kronor — samt ersättning för nödiga premier för garantiförsäkring och möjligen brand- och stöldförsäkring af på en gång inneliggande stämpellager.

Jag har sålunda varit af den meningen, att man skulle vidtaga en nedsättning af den nu utgående provisionen, men på samma gång aflåta en skrifvelse med begäran om en revision, åsyftande att helt och hållet lägga hinder i vägen för sådana missförhållanden, som jag här påpekat.

Med anledning af hvad jag yttrat tager jag mig därför friheten att yrka på den förändring af den föredragna paragrafen, att det här citerade procenttalet nedsättes med en procent för hvar och ett af de olika beloppen, förutom det sista, som gäller en tiondedels procent. Paragrafen skulle då få följande förändrade lydelse:

»I redovisning för stämplor äger försäljningsman såsom ersättning för besvär och kostnader räkna sig till godo i Stockholm två procent samt i öfriga städer och å landet tre procent af det belopp, för hvilket stämplor försålts, till och med en årlig försäljningssumma af 20,000 kronor. För öfverskjutande belopp till och med 200,000 kronor beräknas provisionen efter en procent och för belopp utöfver 200,000 kronor efter en tiondedels procent».

Sista stycket lika med utskottets förslag.

I detta sammanhang vill jag därjämte påpeka, att äfven med den förändring jag föreslagit kan försäljningsman, som försäljer stämplor för 200,000 kronor här i Stockholm, uppbära en provision af 2,200 kronor och i öfriga städer samt å landsbygden 2,400 kronor. Jag tror, att detta bör vara fullt tillräckligt, då man vet, att vederbörande ämbets- och tjänstemän dessutom hafva ganska rundligt tilltagen aflöning.

Jag tager mig sålunda friheten att yrka bifall till detta mitt förslag.

Herr *Bromée* i Billsta instämde häruti.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman! Hvad först beträffar de af den föregående ärade talaren omnämnda oegentligheterna, som nu mången gång ha förekommit vid försäljning af stämplor i syfte att drifva upp provisionens sammanlagda belopp högre än hvad enligt författningen varit meningen, så ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på de bestämmelser, som förekomma i 50 §, hvilka bestämmelser just äro tillkomna för att undanröja de öfverklagade olägenheterna. Jag tror, att man kan vara fullkomligt på det klara med att dessa bestämmelser äro af den art, att inga sådana oegentligheter, som förut i denna väg ha förekommit, hädanefter kunna komma till synes. Detta gäller ju egentligen, som också framhölls, tjänstemän, som icke äro direkt antagna till försäljningsmän. utan på grund af sitt ämbete ha att styra med stämpelpappersförsäljning, men om en sådan bryter mot de föreskrifter, som här äro angifna, stämplas detta som tjänstefel, och då lär väl vinsten vara för liten för att han skall utsätta sig för en sådan risk.

Hvad försäljningsmännen beträffar, torde icke heller sådant kunna gå för sig, emedan det i hvarje stad i allmänhet icke lär finnas mer än en enda försäljningsman. Det skulle sålunda vara ett slags samverkan mellan försäljningsmän i de olika städerna, och någon sådan

Om förslag till förordning angående stämpelavgiften.
(Forts.)

Om förslag till förordning angående stämpelafgiften.
(Forts.)

tror jag icke i praktiken låter sig åstadkommas utan att det blir upptäckt och naturligtvis beifradt.

Nu har emellertid den föregående ärade talaren gjort ett yrkande beträffande 49 § om nedsättning af den till försäljningsman utgående provisionen för af honom försålda stämplor. Det stadgande, som för närvarande finnes i detta afseende, innehåller, att provision utgår i Stockholm med tre procent, i andra residensstäder likaledes med tre procent och på alla andra orter med fyra procent för en årlig försäljningssumma af 20,000 kronor, och i öfrigt äro bestämmelserna desamma som enligt det föreliggande förslaget, nämligen att provisionen för öfverskjutande belopp till och med 200,000 kronor beräknas efter två procent och för belopp därutöfver efter en tiondedels procent.

Den enda ändring i nuvarande förhållanden, som af Kungl. Maj:t är föreslagen och af bevillningsutskottets majoritet accepterad, är sålunda den, att i länsresidensstäderna hädanefter provisionen får utgå med fyra procent i stället för såsom nu med tre, det vill säga med samma procentsats för de första 20,000 kronorna som å alla andra orter utom Stockholm.

Anledningen till denna ändring är ju alldeles tydlig och klar. Den är att söka däri, att landtränterierna bli indragna genom det beslut, som Riksdagen därom har fattat på Kungl. Maj:ts förslag.

Nu få således försäljningsmän i länsresidensstäderna gå till väga på samma sätt, som försäljningsmän i andra städer redan förut gjort, nämligen vända sig direkt till statskontoret för att få sitt förråd af stämplor. Det blir mera besvär för dem och naturligtvis äfven mera risk att få ligga inne med ett större belopp stämplor för att tillmötesgå allmänhetens behof däraf, än förut var nödvändigt, då man kanske hade att gå tvärs öfver gatan till landtränteriet för att hämta stämplor. Det är tydligt, att försäljningsmännen i residensstäderna under sådana omständigheter böra få åtnjuta samma förmåner, som äro tillerkända dem, hvilka redan nu äro i det läge, hvori dessa genom Riksdagens beslut numera blifvit försatta. — Det är det enda, som Kungl. Maj:t här föreslagit.

Nu har emellertid den föregående ärade talaren jämte sina medreservanter begagnat sig af tillfället att, då denna fråga står på dagordningen, utan vidare göra ett yrkande om en nedsättning öfver lag af den till alla försäljningsmän utgående provisionen. Jag må säga, att om någonsin ett ärende skulle tagas på en ofullständig utredning, så vore det nu, ty jag vet icke, att det förekommit den allra ringaste tillstymmelse till utredning angående det rättvisa och berättigade i ett sådant tillvägagående.

Den enda ändring, som skulle inträda i de nuvarande förhållandena, är som sagdt, dels att försäljningsmännen i residensstäderna bli likställda med alla andra, och dels, hvad sedermera beträffar domarne, som tillhandahålla stämplor, att de blifvit ålagda redovisningsskyldighet, hvilken kanske icke utan fog af en föregående ärade talare betecknats såsom skäligen betungande. Under sådana förhållanden synes det mig något egendomligt, om Riksdagen, på samma gång den ålägger dessa personer ökade förpliktelser, skulle undandraga dem en rätt, som Riksdagen icke nekat dem i och för utöfvandet af de för-

pliktelser, hvilka hittills hvilat å deras skuldror. För min del kan jag icke tänka mig annat, än att Riksdagen skall finna sådant icke vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, och därför vågar jag hoppas, att jämväl denna kammare skall bifalla Kungl. Maj:ts proposition i detta stycke.

Om förslag till förordning angående stämpelafgiften.
(Forts.)

Herr Höjer: Efter herr statsrådets anförande har jag egentligen icke så mycket att anföra i detta ärende. Jag får uppriktigt erkänna, att jag i likhet med herr Ollas Ericsson icke tror, att det skulle vara med så synnerligen stor fara förenadt, om provisionen för försålda stämplor i någon mån nedsattes. Men å andra sidan är jag af den åsikt, att det icke tillkommer bevillningsutskottet att framlägga — och följaktligen ej heller Riksdagen att på rak arm bifalla — ett sådant förslag som det nu ifrågavarande utan någon som helst utredning. I likhet med herr statsrådet anser jag, att en noggrann utredning i denna sak ovillkorligen måste föregå och att en sådan utredning måste verkställas genom Kungl. Maj:t, allra helst när det just är från Kungl. Maj:t, som ett förslag till revision af stämpelförordningen jämväl i denna punkt framkommit. Till denna åtgärd har Kungl. Maj:t så mycket större anledning, som i själfva motiveringen uttryckligen blifvit af utskottet påpekad önskvärldheten af en förändring i nuvarande förhållanden.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att på grund af hvad jag nu anført yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Jag vill först tillkännagifva, att jag icke var i bevillningsutskottet närvarande, då den föreliggande frågan där debatterades, och att, genom något missförstånd, anteckning icke kommit att inflyta härom. Jag nödgas därför nu gifva till känna, att jag i denna fråga har samma uppfattning som reservanterna.

Häromdagen, då frågan om landsstatstjänstemännens löneroglering diskuterades och genomdrefs i denna kammare, därvid från många håll framkommo anmärkningar mot sportelväsendet, hörde vi, huru som från statsrådsbänken gjordes ett uttalande, att det i själfva verket oftast berodde på Riksdagen själf att tillmäta sådana ersättningar, som inverka på sportlerna. Nu åter hörde vi den siste ärade talaren säga, att det vore först efter mycket vidlyftiga och noggranna utredningar, som man kunde inlåta sig på en reglering eller nedsättning häraf. I detta fall gäller det ju icke, som man säger, några stenhus, utan jag tror, att det är skäligen små belopp, som härvidlag kunna komma i fråga att i ena fallet neka, i andra fallet tillmäta tjänstemännen såsom sportler. Men det förefaller mig, som om, då denna kammare vid det nämnda tillfället biföll ett formligt förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om sportlernas indragning eller afskaffning, det skulle vara högst inkonsekvent af samma kammare att nu nöja sig med ett platoniskt uttalande i motiveringen och så samtidigt följa den af Kungl. Maj:t anvisade vägen och delvis höja provisionen å försäljning af dessa stämplor. Detta kan jag för min del icke finna väl motiveradt, utan det visar i stället en stor brist på konsekvens. Och vill man hafva någon respekt för sitt uttalande den ena dagen, så

Om förslag
till förord-
ning angående
stämpel-
afgiften.
(Forts.)

skall man icke åtta dagar därefter gå och handla på ett alldeles motsatt sätt.

Jag vill också erinra om att i fråga om provisionen för försäljning af ett annat slags stämplat, punschstämplarne, där det i allmänhet endast är fråga om rätt små valörer och där således stämpelförsäljningen erfordrar relativt rätt mycket besvär, provisionen utgör blott 1 procent på försäljningssumman; och då kan jag icke förstå, hvarför, när det är fråga om försäljning af stämplat å i allmänhet högre belopp, man skall bevilja denna nu föreslagna rundliga ersättning, helst som man, såsom jag nyss erinrade, helt nyligen uttalat sig för *afskrifning af hela sportelväsendet*.

Af denna anledning ber jag, herr talman, att få instämma i det af herr Ollas Ericsson framförda yrkandet.

I detta anförande instämde herrar *Söderberg* i Hobborn, *Bosson* och *Magnusson* i Tumhult.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Då jag nu skall försöka att yttra några ord i denna fråga, så vill jag först nämna det, att, när jag låtit anteckna mig såsom reservant, jag därmed icke afsett något klander mot Kungl. Maj:t, ty med fästadt afseende å de förhållanden, som beträffande detta ämne inträdt i residensstäderna, finner jag ganska väl, att Kungl. Maj:t icke kunnat göra på annat sätt än Kungl. Maj:t gjort, d. v. s. föreslå en förhöjning i försäljningsprovisionen för de i residensstäderna bosatta stämpelförsäljarne. Men för min del anser jag, i likhet med de andra reservanterna, att provisionen är i genomsnitt för hög, och det är med fästadt afseende å önskvärheten att få en nedsättning däri, som jag låtit anteckna mig såsom reservant i denna fråga.

Om det nu förhölle sig så, att det finnes vissa tjänstemän, som vore tvungna att försälja dessa stämplat, då skulle jag kunna förstå det påståendet, att det låge en orättvisa i att göra en sänkning i en provision, som de förut haft. Men förhållandet är ju i stället det, att ingen tjänsteman är tvungen därtill, utan att det är en helt och hållet privat sak, om han vill försälja dylika stämplat eller icke. Det är ju icke förbehållet uteslutande åt domare att försälja dessa stämplat, utan statskontoret och Konungens befallningshafvande kunna ju förordna andra personer att vara stämpelförsäljningsmän. För min del tror jag, att, om reservanternas förslag blir antaget, det i alla fall icke skall saknas personer, som vilja åtaga sig dylikt uppdrag, ty de komma ju att i alla händelser tjäna rätt bra med pengar på stämpelförsäljningen. Ty om man å ena sidan tänker på det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till 3 och 4 procents stämpelförsäljningsprovision och å andra sidan jämför denna provision med den vinst man kan göra sig på en del affärsföretag — vi kunna ju tänka oss, att man köper in aktier i ett järnvägsbolag eller annat bolag — så är det nog så, att man kanske i senare fallet icke får mer än 3—4 procent på sina pengar, och då skall man hafva dessa uteliggande hela året. Beträffande stämpelförsäljningsvinsten åter, så är ju förhållandet helt annat, och såvidt jag förstår, kommer nog inkomsten däraf att blifva så stor i alla fall, att

det icke skall fattas försäljningsmän. Så är åtminstone min öfvertygelse, och det är med fästadt afseende därpå, som jag tecknat på reservationen.

Med anledning häraf får jag, herr talman, hemställa om bifall till det yrkande, som framförts af herr Ollas Ericsson.

Om förslag till förordning angående stämpelafgiften.
(Forts.)

Herr Moll: Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade nyss, att, såvidt han visste, det i den fråga, som nu förts på tal af herr Ollas Ericsson, icke förelåge den ringaste utredning. Ja, om det någonsin i världen saknats utredning för ett framkommet förslag, så tror jag att detta är fallet med det förslag, som herr Ollas Ericsson framkastat. Jag har äran att sitta i bevillningsutskottet, och där har det af herr Ollas Ericsson nu framställda förslaget *icke*, såvidt jag har mig bekant, ens varit på tal. Det är visserligen sant, att herrar reservanter icke voro nöjda med Kungl. Maj:ts förslag i den nu ifrågavarande punkten, därför att detta förslag ju innebär någon förhöjning i provisionen för de stämpelförsäljare, som äro bosatta i länsresidensstäderna; denna förhöjning hafva reservanterna opponerat sig emot. Men att man skulle utefter hela linjen sätta ner den hittills beviljade provisionen, därom var icke fråga inom utskottet. Detta förslag är således för oss öfriga, som sitta i bevillningsutskottet, en fullständig öfverraskning. Detta sätt att gå till väga är dock, mina herrar, bra orimligt, när det gäller en så pass genomgripande förändring i nu gällande bestämmelser. Ty, såsom herr Jansson i Krakerud nyss nämnde, förhållandet är det, att ingen är skyldig att åtaga sig denna stämpelförsäljning. Nu är det möjligt, att affären är så pass god, att man får stämpelförsäljare ändå, men detta bör man ha något så när klart för sig, innan Riksdagen på rak arm utan vidare sätter ned provisionen. Att utskottets majoritet icke motsatt sig den af Kungl. Maj:t föreslagna förhöjningen för försäljare i länsresidensstäderna, detta har kommit sig däraf, att vi ansett det vara klart, att de stämpelförsäljare, som bo i länsresidensstäderna, numera böra vara likställda med försäljningsmän i andra städer. Det vore väl bra orimligt, om, för att taga ett exempel, försäljningsmannen i Linköping skulle få 3 procent och försäljningsmannen i Norrköping 4 procent. Jag föreställer mig, att, om det skall vara någon skillnad, förhållandet väl snarare borde vara motsatt, ty det går nog mera stämplrar åt i Norrköping än i Linköping. Därför synes det mig själfklart, att den jämkning, som Kungl. Maj:ts förslag här innehåller, bör af Riksdagen godkännas. Och ännu klarare förefaller det mig, att det af herr Ollas Ericsson framställda förslaget icke bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr talman, jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Moll förenade sig herrar *Branting* och *Asker*.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Jag vill erinra den föregående talaren därom, att äfven vid bifall till mitt förslag rättvisa kommer att skipas mellan de olika städerna lika bra som enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Nu sade den föregående talaren därjämte, att man saknade all

Om förslag till förordning angående de stämpelafgiften.
(Forts.)

utredning. Men i mitt första anförande påpekade jag den stora stegring, som ägt rum i de inkomster, som staten inhöstar genom stämpelskatten. Och anledningen härtill är i hufvudsak den, att värdena på fastigheter ökats i så hög grad, jämte det att Riksdagen undan för undan beslutar påläggande af nya stämpel. Allt utmynnande i afsevärdt ökade inkomster äfven för stämpelförsäljarne.

Men den synpunkt, som för mig varit den afgörande, är just den, att man genom att gifva så hög provision uppväcker missnöje inom ämbetsmannakåren. Vi sitta här i Riksdagen och reglera lönerna, och vi försöka afväga de olika beloppen för de olika lönegraderna så rättvist som möjligt, men sedan komma vi med sådana bihang, som vissa tjänstemän få tillgodogöra sig, och hvilka ha till följd, att de utom löneförmånerna inhösta afsevärda summor. Jag har tagit reda på förhållandena i vederbörande ämbetsverk, och jag har kommit till det resultatet, att det är 4—5—6, ja, ända till 9,000 kronor, som ämbetsmän kunna inhösta på denna provision. Är det då rim och reson uti, att Riksdagen skall behålla ett sådant system? Jag tror, att vi så fort som möjligt böra komma ifrån ett sådant system, och till dess böra vi söka minska missförhållandet genom att nedsätta provisionen, hvilket vi säkerligen kunna göra utan ringaste skada.

Jag har således icke af den diskussion, som här ägt rum, bibragts någon annan öfvertygelse i denna fråga, än den jag förut framhållit, hvarför jag fortfarande vidhåller mitt yrkande.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag vill endast af förekommen anledning nämna det, att jag inom bevillningsutskottet gjorde ett sådant yrkande som det af herr Ollas Ericsson här framställda. Jag vill icke vidare upptaga kammarens tid och förlänga diskussionen, jag har endast velat nämna detta, att det gjorda påståendet, att yrkandet icke förut varit före, icke är riktigt, ity att ett sådant yrkande blifvit framställt inom utskottet.

Herr Moll: Ja, då den siste ärade talaren nämnde, att han inom utskottet verkligen framställt ett sådant förslag som det af herr Ollas Ericsson nu framlagda, så anser jag mig skyldig lämna den upplysningen, att hvarken jag eller två andra af mina här närvarande utskottskamrater, hvilka jag tillfrågat om saken, hört detta förslag framställas i utskottet. Det måtte således varit i all stillhet, som detta skett.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men herrarna kunna kanske finna af denna diskussion, att den här frågan blifvit väl hastigt behandlad inom utskottet. Och förhållandet är verkligen det; det här förslaget har ju visserligen första afdelningen gått igenom, men sedan, när utskottet in pleno skulle behandla ärendet, var det med en viss ifver, som man sökte få igenom detsamma. Där framställdes då visserligen åtskilliga anmärkningar emot och förslag också till denna paragraf, och man voterade jämväl, men de förslag, som framställdes, voro då mindre

väl genomtänkta, och det är ju alldeles tydligt, att de måste vara detta, men nu hade man att under ett enda sammanträde fatta både provisoriska och definitiva beslut. Och under sådana förhållanden kan det ju icke vara underligt, att de, som hade en mot majoriteten afvikande mening, sedermera funderade närmare på saken och fyllde i hvad de ansågo böra tilläggas, för att förslaget skulle bli lämpligt i alla delar. Nu har ju också framhållits, hvarför reservanterna haft denna mening. Den är egentligen grundad på Andra Kammarens förut fattade beslut om skrifvelse till Kungl. Maj:t med hemställan om, huruvida man icke skulle kunna göra någon minskning i det inom ämbetsmannakåren förekommande provisions- och sportelsystemet. Och då så skett, tyckte man, att det icke vore klokt att öka dessa sportler genom en sådan här åtgärd, utan att man i stället borde minska dem. När man sedermera såg efter, hvilka inkomstbelopp sådana här försäljningsmän kunde tillgodogöra sig, fann man, att det icke var några småsummor, utan att det var rätt afsevärda belopp, som dessa tjänstemän kunde få genom denna försäljning. Och för öfrigt, mina herrar, detta är en *affär*, där staten tillhandahåller både det ena och det andra, både rörelsekapital och handelsvaran. Under sådana förhållanden bör verkligen inom t. ex. Stockholm, där en så afsevärd försäljning årligen äger rum, en provision af 2 procent och med progressiv skala *nedåt* icke vara för litet, och i landsorten borde väl icke heller en provision af 3 procent för denna försäljning vara för låg. Besväret med att rekvirera och erhålla dessa stämplor från statskontoret är ju icke synnerligen stort.

På grund af hvad jag anfört skall jag därför, herr talman, be att få yrka bifall till det förslag, som här framställts af herr Ollas Ericsson.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf nu propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf och vidare på godkännande af det förslag till lydelse af samma paragraf, som under öfverläggningen framställts af herr Ericsson i Ofvanmyra; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag till lydelse af 49 § i förordning angående stämpelafgiften, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till lydelse af samma paragraf, som under öfverläggningen framställts af herr Ericsson i Ofvanmyra.

Om förslag till förordning angående stämpelafgiften.
(Forts.)

Om förslag till förordning angående stämpelafgiften. Omröstningen utföll med 67 ja, men 135 nej; och hade kammaren alltså godkänt det förslag till lydelse af paragrafen, som framställdes af herr Ericsson i Ofvanmyra.

(Forts.)

50 §.

Sedan paragrafen föredragits, yttrade

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Med anledning af det beslut, som kammaren nyss fattat, ber jag få framställa det yrkande, att andra stycket i 50 § får följande förändrade lydelse:

»dels att domhufvande å landet må, äfven om han är boende i Stockholm, tillgodoföra sig provision med tre procent af det belopp, för hvilket stämplar försålts, till och med en årlig försäljningssumma af 20,000 kronor.»

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets förslag med den af herr Ericsson i Ofvanmyra föreslagna ändringen.

Öfverskriften till VI Art.; 51—58 §§; öfverskriften till VII Art.

Godkändes.

Slutstycket »Om — stadgadt» föredrogs härefter; och yttrade därvid

Herr Höjer: Jag hemställer, att det stycke, som börjar med: »Om stämpelafgift» etc. måtte till bevillningsutskottet återremitteras på den grund, att frågan om stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper nu ligger under utskottets behandling. Stycket är redan utaf Första Kammaren till bevillningsutskottet återremitteradt.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att visa detta stycke åter till utskottet.

Slutmeningen.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

§ 7.

Härefter föredrogs hvart för sig bevillningsutskottets betänkanden: n:o 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch, arrak och rom; samt

n:o 26, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa och tulltaxeunderrättelser.

Hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 8.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 33, i anledning af Första Kammarans beslut i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt vissa ledamöter i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision föredrogs härefter; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Ordet lämnades nu på begäran till

Interpellation.

Herr Broström, som yttrade: Herr talman! Ut i pressen har nyligen cirkulerat en notis om vissa ändringar uti gällande förordning om skeppsmätning. Denna notis afser de föreskrifter, som innefattas uti Kungl. Maj:ts kungörelse af den 3 april d. å. rörande dels att vattenbarlastrum såvidt de uppfylla vissa betingelser icke skola inräknas uti fartygets bruttodräktighet, dels att vid bestämmande af fartygs afgiftspliktiga dräktighet enligt den engelska regeln rörande afdrag för maskinrum skola mätningen och inräkningen i bruttodräktighet af s. k. kappen verkställas i enlighet med de regler, som tillämpas uti Storbritannien; och slutligen att afdraget för maskinrummet enligt samma regel begränsas till 55 procent af den med öfriga afdrag reducerade bruttodräktigheten, en begränsning, som dock icke tillämpas å bogserångare.

Genom dessa bestämmelser har visserligen afhjälpts en del betänkliga brister uti gällande förordning om skeppsmätning, men de undanröja i ingen grad det berättigade missnöje emot hela vårt nuvarande mätningssystem, hvilket så godt som enhälligt härskar bland våra ångfartygsrederier, som bedrifva utrikes sjöfart.

Sverige är nämligen numera den enda sjöfartsidkande nation af betydelse, som för beräkning af fartygs dräktighet *icke* tillämpar den s. k. engelska regeln, utan bibehåller alltjämt den s. k. tyska, som i genomsnitt gör ångfartygen omkring 15 procent större än enligt engelska regeln. Den väsentliga skillnaden emellan de båda reglerna ligger uti sättet för beräkning af afdraget för maskinkraften. Jag benämner den s. k. tyska regeln, emedan tyskarne själfva frångått den och sedan 13 år tillämpa den engelska regeln.

Innan jag ingår på en kortfattad granskning af de olägenheter och förluster, som drabba svenska redare genom det orimliga, envisa fasthållandet uti vårt land vid detta mätningssystem, skall jag tillåta mig att med några ord beröra några delar af frågans historik.

Vid öfvergång för skeppsafgifters beräkning från nyläster till ton infördes år 1875 den engelska skeppsmätningssystemet, men afskaffades från den 1 april 1881, då den tyska mätningssystemet infördes enligt skeppsmätningssystemet af den 12 november 1880. Närmaste anledning härtill var, att staten behöfde ökade intäkter för fyr- och båkmedel. Denna förordning är ännu hos oss gällande, ehuru under

Interpellation.
(Forts.)

årens lopp flere ändringar vidtagits. För att befria svenska fartyg från ommätning i de länder, där den tyska mätningsregeln ej var gällande, förordnade Kungl. Maj:t, att till mätbrevet kunde på redarens begäran fogas ett appendix, upptagande fartygets tontal äfven enligt engelska och donau-reglerna.

Fördelarna af detta appendix ha emellertid varit delvis illusoriska, emedan de förändringar, som från tid till annan införts uti den engelska mätningsregeln, ibland först efter flera år tillämpats hos oss, hvarigenom svenska fartygs här i landet beräknade tontal efter engelska regeln blifvit större, än om mätningsförfarandet här tillämpats i full öfverensstämmelse med engelska bestämmelserna.

Det skulle föra mig för långt att här ingå på en mera detaljerad historik.

Jag tillåter mig endast nämna, att Nordisk Skibsrederförenings styrelse 1893 ingick till kommerskollegium med anhållan, att här gällande system för mätning af fartyg måtte ändras till engelska regeln. Tredje nordiska sjöfartsmötet i Kristiania s. å. uttalade sin anslutning till hvad Nordisk Skibsrederforening hemställt. Uti Norge infördes därefter den engelska regeln 1893 och uti Danmark 1895.

Ännu märkligare är, att Tyskland genom förordning den 1 mars 1895 öfvergaf sin egen regel och antog den engelska. Frankrike, Italien, Österrike, Ungern och Finland hade redan antagit engelska regeln, och numera är, som redan sagts, Sverige den enda mera betydande sjöfartsnation, som ej tillämpar den.

På grund af ändringen i Norge uppdrog Kungl. Maj:t den 11 oktober 1893 åt generaltullstyrelsen och lotsstyrelsen att taga under öfvervägande, huruvida äfven Sverige borde upptaga den engelska regeln för maskinafdraget.

Skeppsmätningsofverkontrollören, som hördes, tillstyrkte, men öfriga myndigheter afstyrkte införande af engelska regeln. Handels- och sjöfartskommittén afgaf 1899 utlåtande i skeppsmättningsfrågan och tillstyrkte däruti engelska regelns införande.

Kommitténs utlåtande remitterades till generaltullstyrelsen, som nu tillstyrkte kommitténs hemställan, under det att kommerskollegium däremot hemställde, under åberopande af tidigare uttalanden, att tyska regeln måtte fortfarande tillämpas. Men då enligt hvad Kungl. Maj:t påvisade, våra bestämmelser för svenska fartygs uppmätning efter engelska regeln voro i vissa afseenden ofördelaktigare än hvad i England tillämpades, hemställde kollegium, att vår skeppsmättningsförordning borde omarbetas så, att svenska fartyg måtte få lika fördelaktigt mätning som utländska.

På grund häraf bemyndigade Kungl. Maj:t sedermera chefen för kungl. sjöförvarsdepartementet att tillkalla 5 sakkunnige för att biträda vid en revision af gällande skeppsmättningsförfattningar, men på basis af tyska regelns bibehållande, hvadan kommissionens utlåtande af februari 1907 icke kom att beröra det viktigaste, nämligen själfva hufvudsprösmålet — ombyte af mätningsregel.

Så har alltså denna betydelsefulla fråga vandrat emellan kommittéer och ämbetsverk. Genom ett energiskt och skickligt försvar för den nuvarande mätningsregeln från intresserad håll har den alltmer

enhälliga opinionen bland rederierna, som städse varit stödd af skeppsmättningsöfverkontrollörens tillstyrkande af engelska regeln och som tog sitt första kraftigare uttryck uti en petition af 1896, icke lyckats genomföra sina önskemål, och svenska fartyg tyngas af en högre afgiftspliktig dräktighet än någon annan af de nationers fartyg, gentemot hvilka vi drifva sjöfart och måste konkurrera.

Försvaret för den tyska regeln har förnämligast grundats därpå, att enär svenska redares andel i den svenska utrikes sjöfarten understiger hvad alla andra nationer sammanlagdt utgöra, skulle införandet af den engelska regeln gynna utlandet mer än Sverige. Jag vill härvid bemärka, att svenska fartygs andel i vår utrikes sjöfart år för år stigit. Under det att svenska fartyg under femårsperioden 1876—1880 endast deltog i sjöfarten emellan Sverige och utlandet med 35 procent, hafva vi nu så småningom arbetat oss upp till öfver 50 procent och om man inräknar *endast lastade* fartyg nära 60 procent enligt 1906 års statistik. Jag håller emellertid före, att vårt skeppsmättningsystem måste anordnas så, att det bäst tjänar vår sjöfartsnäring, alldeles ofafsedt den andel våra fartyg taga uti Sveriges utländska sjöfart.

Det har vidare anförts, att en del svenska fartyg skulle vid engelska regelns införande på grund af sin konstruktion få mindre fördel däraf än utländska fartyg, som byggts speciellt lämpade för denna regel. Väl är det möjligt, att ett fåtal äldre båtar — jag fäster mig endast vid ångare i utrikes fart — icke äro så lämpade för engelska regeln som de moderna båtarne, men det är helt naturligt. Under senaste tio år har den svenska ångbåtsflottan ungefär fördubblats till sin dräktighet. Den allra väsentligaste delen af denna ökning utgöres af i utrikes fart gående fartyg, alla byggda med hänsyn till engelska mättningsregeln.

De fartyg, som under denna period afförts ur fartygsregistret, ha däremot väsentligen varit af äldre beskaffenhet. Numera utgör det antal svenska ångare, som i jämförelse med de nya ej skulle få så stor fördel af engelska regeln, ett så ringa antal, att det synes mig alldeles afvita taga hänsyn till dem gentemot den öfverväldigande majoritet, som finge fördel af förändringen.

Och det är alldeles axiomatiskt, att hela vår utrikes sjöfarts framtid måste komma att bestå uti en tillväxt af ångare uteslutande byggda med hänsyn tagen till den engelska mättningsregeln. Redaren måste naturligtvis ha sina fartyg byggda för erhållande af lägsta dräktighet efter den regel, som tillämpas uti så godt som alla länder, hans fartyg kommer till.

Är det då rimligt, att den svenska redaren i sitt hemland skall beskattas med ett mätningssystem, enligt hvilket hans fartyg erhåller ett afgiftspliktigt tontal, i regel omkring 15 procent större än hvad det skulle vara efter den engelska regeln? Försvvararne af vårt mätningssystem ha framhållit, att olägenheterna med att vi ej ha engelska regeln äro väsentligt afhjälpta därigenom att vi till vårt nationella mätbref kunna foga det förut af mig omnämnda s. k. appendixet, uti hvilket fartygens dräktighet är af den svenska skeppsmätaren angifvet efter engelska mättningsbestämmelserna, och att detta appendix på grund af gällande konventioner äger giltighet för erläggande af af-

Interpellation.
(Forts.)

gifterna uti utländska hamnar. Detta är visserligen teoretiskt sant, men erfarenheten gifver vid handen, att ju längre den svenska sjöfarten utsträcker, ju svårare är det för befälhafvaren att få appendixet erkändt på orter, där svenska flaggan är föga känd. Vid flerfaldiga tillfällen ha svenska fartygen tillskyndats förlust, därigenom att den nödgats erlægga sina afgifter efter det nationella måtbrefvets högre tontal, då myndigheterna endast tagit hänsyn till hufvuddokumentet och okunniga om vår särställning ej velat fästa sig vid bihanget. Hos myndigheter kan ju ändring i regeln erhållas. Värre är det, då det gäller förhållandet mellan rederi och befraktare. En redare har ofta att till befraktaren utbetala ersättning för tidsvinst, s. k. despatch under lastning eller lossning — en ersättning, som ofta uppgår till flere tusen kronor för stora ångare. Denna ersättning beräknas efter fartygets nettotontal, och särskildt amerikanska befraktare ha tilltvingat sig denna ersättning, beräknad efter måtbrefvets högre svenska tontal i stället för det å appendixet angifna engelska. Rättelse har varit omöjlig vinna utan genom rättegång. Uti Amerika äro advokatkostnaderna enormt dyra. Redaren har därför som oftast måst finna sig uti förlusten hellre än att riskera en kostbar rättegång.

Uti ett par hänseenden inverkar vårt mätningssystem synnerligen ofördelaktigt på fartygens lastning, och detta förhållande träffar i särskild grad majoriteten af våra ångare, som sysselsättas uti trätraden från Östersjön.

Under det att den engelska regeln bestämmer afdraget för maskinkraften i visst förhållande till fartygets bruttodrägtighet och lämnar åt befälhafvaren att utan vidare hänsyn till mätningen förfoga öfver fartygets lastutrymme, fordrar vår skeppsmättningsförordning, att vissa rum, de s. k. öfre bunkers, hvilka alltefter storleken af kolförrådet kunna användas, antingen som kolboxar eller för last, skola af befälhafvaren före mätningen angifvas, om de afses uteslutande för att användas som kolboxar eller för både kolförråd och last. I förra fallet fritagas de för mätning, men då är befälhafvaren förbjuden att där föra last, en onödig förlust för fartygsägaren — i senare fallet inberäknas rummet uti den afgiftspliktiga dräktigheten och öka därigenom hamnumgälderna.

Uti alla moderna ångare, som afses till förande af skrymmande gods, anordnas en mätningfri öfverbyggnad, men vår skeppsmättningsförordning innehåller så drakoniska bestämmelser härom, att ångare, som byggts efter engelska regelns föreskrifter och i England fått rummet vid mätning fritaget, här få det inmätt. Vid byggande af nya fartyg närmast af den typ som användes af våra transatlantiska linjer måste vi utfästa oss för extra kostnader vid fartygets byggande för att uppfylla våra mättningsbestämmelser.

Jag vill nämna, att Ostasiatiska kompaniets ångare »Canton» är byggd för att enligt engelska regeln erhålla rummet under öfversta däck, det s. k. poopdäcket, mätningfritt. Denne ångare mäter 3,303 ton enligt svenska regeln, men endast 2,226 ton efter den engelska. Hade poopen blifvit mätningfri här i Sverige, skulle fartygets tontal blifvit cirka 800 ton mindre. Uti detta stora rum, om det varit mätningfritt, får enligt den svenska förordningen endast föras last, som eljest skulle

ha kunnat lastas på däck, under det att de engelska bestämmelserna tillåta förandet af hvilket slags last som där kan intagas.

En ändring af denne ångare, så att den enligt våra mättningsregler finge ifrågavarande rum mättningsfritt, skulle åsamka rederiet en förlust af flere tusen kronor uti reparationskostnader och tidsförlust och måste därför uppskjutas i samband med framtida större eftersyn. Likväl var detta fartyg vid dess inköpande nybyggt efter de mest moderna principer. En förändring efter våra regler skulle dessutom minska ångarens sjöduglighet.

Våra fartyg kunna således vid fart utom Sverige draga större fördel af sitt lastutrymme än hvad förhållandet är, då de gå i fart på sitt hemland.

Uti vår skeppsmättningsförordning finnes i öfrigt mycket att anmärka i hvad rör skeppsmättares arfvode m. m. Jag tror mig kunna påstå, att uti intet land finnas så orimliga arfvoden vid mätning af stora fartyg som hos oss. Rörande de önskemål, som sjöfartsnäringsen har i detta hänseende, vill jag vid detta tillfälle ej ingå på, utan inskränka mig till att hänvisa till hvad Handels- och sjöfartskommittén hemställde år 1899.

Ibland alla redare, som ha fartyg i utrikes fart, härskar ett starkt missnöje med att svensk sjöfart skall på sätt som nu sker tyngas af ett mätningssystem, som ställer våra fartyg ofördelaktigare än alla andra nationers. Senast har detta missnöje tagit sig uttryck uti en förnyad petition, som i följd ingafs till Kungl. Maj:t och däri rederier representerande ångare i utrikes fart om ej mindre än 450,000 ton brutto hemställde om den engelska regelns införande. Jag har ansett mig pliktig att bringa denna för vår sjöfart så betydelsefulla fråga inför Riksdagen i förhoppning att därigenom kunna bidra till att den måtte erhålla en lösning.

På grund af hvad jag här ofvan anfört får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kungl. sjöförvarsdepartementet framställa följande spörsmål:

Ämnar herr statsrådet inom närmaste tiden vidtaga åtgärder, åsyftande förändringar uti gällande skeppsmättningsförordning, hvarvid rörande sättet för dräktighetens beräkning det engelska skeppsmätningssystemet blir normerande?

Ifrågavarande framställning blef på begäran bordlagd.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,55 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då detta plenum enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

In fidem

Herman Palmgren.